

STENOGRAFSKE BELEŠKE SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 2

BEOGRAD, 1932 GODINE

KNJIGA 1

XI REDOVNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 16 DECEMBRA 1932 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO:

POTPRETSEDNIK

Dr. FRAN NOVAK

SEKRETAR

Dr. IVAN GMAJNER

Prisutni su g. g. Ministri: Ministar bez portfelja dr. Hamdija Karamehmedović, Ministar poljoprivrede Juraj Demetrović, Ministar prosvete dr. Radenko Stanković, Ministar fizičkog vaspitanja naroda dr. Lavoslav Hanžek.

POČETAK U 16,15 ČASOVA

S A D R Ž A J :

1) Čitanje i usvojenje zapisnika X redovnog sastanka;

2) Saopštenje o podnošenju Senatu izveštaja Odbora za proučavanje zakonskih predloga; o projektu konvencije o naznačivanju težine na velikim koletima, koja se prenose lađom, usvojenom 21 juna 1929 godine na XII sesiji Međunarodne konferencije rada u Ženevi; o izmeni uvodnog Zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama i Zakona o uređenju redovnih sudova; o sedištima i teritorijalnoj nadležnosti Apelacionih sudova; o izmeni § 253 Zakona o javnim beležnicima; o autentičnom tumačenju § 110 Zakona o činovnicima;

3) Saopštenje o podnošenju Senatu izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i o zubnim tehničarima o upućenom mu amandmanu senatora g. dr. M. Ivkovića i drugova za dopunu tačke 2 § 18 ovog zakonskog predloga;

4) Saopštenje izveštaja g. Ministra šuma i rudnika da će odgovoriti na interpelaciju senatora gg. Matije Popovića i drugova — kada bude stavljena na dnevni red;

5) Molbe, žalbe i rezolucije;

6) Saopštenje akata Narodne skupštine o dostavljanju Senatu na rad predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o davanju olakšica šumskoj industriji radi krize od 23. jula 1931 godine i predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o pomoći oskudnima u hrani od 3 marta 1928 godine, — u redakciji kako ih je Narodna skupština usvojila, — i usvojenje njihove hitnosti od strane Senata.

7) Dnevni red: 1) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o produženju važnosti Zakona o zaštiti zemljoradnika i stavljanju na snagu pojedinih propisa Zakona o izvršenju i obezbeđenju; 2) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o izmenama i dopunama Zakona o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i o zubnim tehničarima od 18. novembra 1930 godine. — Oba zakonska predloga primljena su u načelu i u pojedinostima.

Govornici: Izvestilac Miloje Ž. Jovanović, Ivan Hribar, Ministar poljoprivrede Juraj Demetrović, izvestilac dr. Uroš Krulj, dr. Vladimir Ravnihar, Ministar fizičkog vaspitanja naroda dr. Lavoslav Hanžek, dr. Momčilo Ivković, dr. Stanojlo Vukčević.

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospodo senatori, pošto je prisutan dovoljan broj gospode senatora, otvaram XI redovni sastanak i molim gospodina sekretara da pročita zapisnik zadnje sednice.

Sekretar dr. Ivan Gmajner čita zapisnik X redovnog sastanka.

Potpričednik dr. Fran Novak: Ima li kakvih prigovora ovome zapisniku? (Nema.) Prigovora nema, smatram da je zapisnik primljen i overovljujem ga. — Molim g. sekretara da pročita odborske izveštaje koji su prispevi Prečedništva.

Sekretar dr. Ivan Gmajner saopštava: Odbor za proučavanje zakonskog predloga o projektu konvencije o naznačivanju težine na velikim koletima, koja se prenose lađom, usvojenom 21. juna 1929. godine na XII sesiji Međunarodne konferencije rada u Ženevi, — podnosi Senatu svoj izveštaj. — Odbor za proučavanje zakonskog predloga o izmeni uvodnog Zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama i Zakona o uređenju redovnih sudova — podnosi Senatu svoj izveštaj. — Odbor za proučavanje zakonskog predloga o sedištima i teritorijalnoj nadležnosti Apelacionih sudova — podnosi Senatu svoj izveštaj. — Odbor za proučavanje zakonskog predloga o izmeni § 253 Zakona o javnom beležnicima — podnosi Senatu svoj izveštaj. — Odbor za proučavanje zakonskog predloga o autentičnom tumačenju § 110 Zakona o činovnicima — podnosi svoj izveštaj.

Potpričednik dr. Fran Novak: Saopšteni odborski izveštaji štampani su, razdeliće se gospodi senatorima i stavlji na dnevni red kad Senat to bude odlučio. — Molim da čujete izveštaj Odbora o amandmanu senatora g. dr. Momčila Ivkovića i drugova.

Sekretar dr. Ivan Gmajner saopštava: Odbor za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i o zubnim tehničarima — podnosi Senatu svoj izveštaj o upućenom mu amandmanu senatora g. dr. M. Ivkovića i drugova za dopunu tačke 2 § 18 ovog zakonskog predloga.

Potpričednik dr. Fran Novak: Ovaj odborski izveštaj štampan je i sad će se razdeliti gospodi senatorima, u koliko nije još razdeljen. — Molim da čujete izveštaj g. Ministra o interpelaciji.

Sekretar dr. Ivan Gmajner saopštava: G. Ministar šuma i rudnika izveštava da će odgovoriti na interpelaciju senatora gg. Matije Popovića i drugova o šteti nanesenoj državnoj blagajni u iznosu od 464.400.— dinara, kada bude stavljen na dnevni red.

Potpričednik dr. Fran Novak: Ova interpelacija otstampaće se i blagovremeno razdeliti gospodi senatorima, i staviće se na dnevni red kad Senat to bude odlučio. — Molim g. sekretara da izvoli saopštiti molbe, žalbe i rezolucije iz naroda.

Sekretar dr. Ivan Gmajner saopštava molbe, žalbe i rezolucije: Udruženja sudija iz Ljubljane, Marije Ivanović, blagajnika žel. stanice iz Niša, Saveza Zemlj. zadruga iz N. Sada, Udruženja ratnika Dravske banovine, Mesnog odbora Udruženja ratnih invalida iz Bjeljine, Udruženja ratnih invalida iz Gračanice, Mesnog odbora invalida iz Vlasenice, Mesnog odbora Udruženja ratnih invalida iz Gradačca, Udruženja ratnih invalida iz Bosanskog Šamca, Advokatske komore u Zagrebu, Sarajevu i Splitu, Dimitrija Nedeljkovića i drugova iz Bora, Jovana Kremera, ratara iz Srpske Crne, Udruženja stanara u Zagrebu, zemljoradnika srezova, u Sremu, Jugoslovenskog profesorskog društva iz Ljub-

ljane, Jelene Šumarević iz Beograda, Marka Sekulića, pretsednika Narodne knjižnice u Kovreni, Udruženja hotelijera iz Zagreba, Podružnice radnika životnih namirnica iz Skoplja, Vladimira Andrića, adm. sekretara Senata, Marinka Učeka iz Beograda, Vlade Savića iz Srem. Kamenice, Glavnog odbora Saveza rat. dobrovoljaca, Spire Ostojeća, pretsednika Crvenog krsta iz Požege, Šilopajske voćarske zadruge, Marije Dojmak iz Beograda, Udruženja trgovaca i zanatlija iz Sreza kačerskog.

Potpričednik dr. Fran Novak: Sve saopštene molbe, žalbe i rezolucije uputiće se nadležnom Odboru za molbe i žalbe.

Prelazimo, gospodo senatori, na prvu tačku dnevnog reda: pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o produženju važnosti Zakona o zaštiti zemljoradnika i o stavljanju na snagu pojedinih propisa Zakona o izvršenju i obezbedenju.

Molim g. izvestioca da izvoli uzeti reč.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović: Podnoseći ovaj izveštaj Odbora o predlogu Zakona o produženju važnosti „Zakona o zaštiti zemljoradnika i o stavljanju na snagu pojedinih propisa Zakona o izvršenju i obezbedenju“, ja otvaram u plenumu Senata debatu o ovome predlogu. Tim povodom smatram za vrlo potrebno, da učinim ove opaske.

Zakon se ovaj može ocenjivati i kritikovati u glavnome, posmatrajući ga sa dve tačke gledišta: kao privremeni, provizorni zakon, koji treba samo u kratko vremenu, da posluži kao prelazno regulisanje stanja do donošenja novoga zakona. Kao ovakav on se može i napadati zbog svojih nepotpunitosti i nedostataka, ali je ipak s pogledom na kratko vremena za njegovo donošenje on dosta dobar, u svakom pak slučaju bolji, no što bi bilo stanje bez njega. Od dva zla jedno je manje, mi smo se za njega odlučili.

Može se ovaj Zakon posmatrati i sa druge tačke gledišta, a to je, kritikovati one odredbe, koje on sadrži i isticati ono, što on nema, a što bi trebalo, da je u njega uneto sa gledišta svakoga pojedinoga posmatrača. Ovde bi se moralo ponavljati sve ono, što je ranije o ovome Zakonu govoren. Ne bi bila nikakva veština dokazivati, da ovaj Zakon ima mnogo svojih nedostataka, govori bi mogli biti veliki i dugi, i ako bi svaki od nas htio da iscripi sve argumente za i protiv ovoga Zakona, jedva bi nam ostalo dovoljno vremena, da Zakon prođe kroz Senat do poslednjega roka.

Ja smatram, gospodo, ovaj predlog kao drugo produženje istoga zakona, diktovano nuždom, predlog hitan i neodložan, o kome smo mi u ovome domu već dva puta govorili, i kazali sve, što smo imali i za i protiv njega, i dalje ponavljanje ranije istaknutih argumenata ne bi imalo nikakvoga cilja. Nekolike male izmene ranijega Zakona samo su poboljšale ovaj Zakon, i više doprinele ostvarenju cilja, koji on ima. Sa ove tačke gledišta ja ću se osvrnuti na ovaj zakonski predlog i progovoriti nekoliko reči o njemu, u granicama onoga, što je najpotrebnije.

Ovaj Zakon, gospodo, ne regulisava pitanje zaštite dužnika a i ne uređuje kreditne odnose u zemlji. On samo daje vremena i mogućnosti, da teško opterećeni, čija je privredna egzistencija ugrožena, mogu sačekati donošenje ovoga Zakona, koji će sve to urediti. Bez ovoga Zakona mogao bi doći momenat, kada novi Zakon nikome više ne bi mogao

pomoći, jer bi pre njegovog donošenja bili izgubljeni. Stoga se ovaj predlog Zakona ima smatrati kao „ultima ratio“.

Ovde ću progovoriti o izmenama, koje ne postoje u starome Zakonu, koji se sad produžuje.

Gospodo, u ovom Zakonu nema roka. Za prvi Zakon od 20 aprila bio je predviđen jedan rok od 6 meseci, u kome je vremenu trebao biti donet nov Zakon o konvertiranju zemljoradničkih dugova. Taj je rok prošao, i mi taj Zakon nismo mogli doneti; došao je 20 oktobar odnosno momenat novoga produženja Zakona. Vlada je sad tražila jedan neograničeni rok — sine die; ali mi to nismo usvojili, no smo utvrđili rok od 2 meseca, i za vreme od ta dva meseca opet nismo bili u stanju doneti nov Zakon o zaštiti zemljoradnika i regulisanju kreditnih odnosa u zemlji. U momentu kada smo razmišljali, da li i kako da odredimo rok mi nismo mogli doći do saglasnosti. Na jednoj strani tražen je kratak rok od jednog do dva meseca, ali se odmah uvidelo da Zakon u tom kratkom roku ne može biti svršen i da ćemo doći ponovo do produženja važenja ovoga Zakona. Traženo je i da ne bude roka, i da ne bude ni uslovljeno vremenom, ali se ni to nije moglo primiti. Pao je bio i jedan predlog da rok Zakonu bude 1. april, kada bi se mogle, u poslednjem trenutku, u Finansijski zakon ubaciti odredbe koje bi dobole zakonsku snagu, ali i to nije moglo biti usvojeno, zato je ostavljen rok uslovljen donošenjem novoga Zakona, — i tako je i urađeno. Ministar poljoprivrede i Pretsednik Vlade izjavili su, da je njihova čvrsta namera, da idu napred, i da se što pre ova stvar svrši, te da se jednom dođe do definitivnog rešenja ovoga teškoga problema.

Gospodo, u ovome zakonskom predlogu ima izvesnih novih odredaba. On je u nekoliko proširen. U ranijem Zakonu nije bilo predviđeno, da se rokovi imaju protegnuti i na Agrarnu banku, na Hipotekarnu banku i na poljoprivredne zadruge. Međutim, po ovome zakonskom projektu i te ustanove spadaju pod režim ovog Zakona. Opšta je želja bila, da se Zakon rasprostre i na te ustanove. Bilo je i mnogo gledišta protiv toga, ali je najzad pobedilo mišljenje, da zakon treba protegnuti i na te ustanove, te da i država učestvuje u žrtvama, zajedno sa ostalim poveriocima, da se ne bi reklo da ona žrtvuje druge poverioce, dok sebe zaštićuje. Isto je slučaj i sa zadrugama, koje su udruženja zemljoradnika. Ovaj zakonski predlog predviđa, da i poljoprivredne zadruge treba da podnesu žrtve, u pogledu produženja rokova njihovih potraživanja, te da se pokaže da su i one solidarne, sa ostalim poveriocima, u tome pogledu. Istina, bilo je i suprotnih gledišta, u ovoj stvari, ali je ipak većina bila za to, da i poljoprivredne zadruge, kao poverioci, treba da dele sudbinu ostalih, i da se tako pokažu solidarne sa ostalim poveriocima u žrtvama za poboljšanje stanja poljoprivrednika.

Najzad, gospodo, sve zadruge kod nas nisu bile jednak. Bilo je zadruga, koje su više altruistički postupile sa svojim dužnicima, a bilo je zadruga, koje su sa visinom interesne stope naplaćivanjem i eksekutiranjem, isle toliko daleko, da često puta ne bi se moglo reći, da su one u tom pogledu pažljivije bile od ostalih poverilaca, koji su bili vrlo teški svojim dužnicima.

I to je, gospodo, razlog, što su pod režim ovog Zakona podvrgnute i poljoprivredne zadruge.

Izuzeta je jedino Narodna banka iz razloga, koji su potpuno opravdani. Pre svega, gospodo, Narodna banka i ne kreditira zemljoradnika, možda po nekog ekonoma, ili nekog koji je ušao u neku menicu, koja je posle reeskontovanjem došla do Narodne banke, ali, gospodo, tih je slučajeva vrlo malo. Narodna banka kao jedna ustanova od ogromne važnosti po zemlji, nije se smela dovesti u takav položaj, da usled primene ovog Zakona može pretpreti ma šta, što bi moglo ovde i na strani poremetiti njen ugled i kredit kao jedne velike nacionalne, emisione banke.

Gospodo, u ovome Zakonu važna je naročito dopuna čl. 6., koji govori o uredbama.

Kad smo izmenjivali misli o ovome Zakonu, kad smo o tome diskutovali i kad ga je Narodna skupština uzela u pretres video se, da je stvar toliko hitna, da se ne može odlagati, jer nema toliko vremena, te bi se propustio rok, do koga važi ovaj Zakon, a primetilo se, da ima izvesnih stvari, koje bi trebale apsolutno i neodložno, da se što pre uredi. Pošto ne bi bilo moguće ovaj Zakon odlagati, dugo čekati, i debatovati o pojedinim odredbama, došlo se do zaključka da bi trebalo ostaviti Kraljevskoj vlasti jednom odredbom pravo ili nametnuti joj upravo dužnost, da ona svojim uredbama sa silom Zakona reguliše izvesne stvari, koje se nisu mogle raniye predvideti, te nisu ni ušle u ovaj Zakon, ali koje su zemlji neophodno potrebne.

Čuli su se glasovi i u Narodnoj skupštini, a i ovde smo govorili, pa i u javnosti se svuda neprekidno govoriti o teškom položaju zanatlija, banaka, trgovaca i t. d., koji su udeluju kao stradalici u ovoj opštoj i velikoj krizi, koja je pogodila celo društvo, i ceo privredni život. U ovim momentima, dok se ne doneše nov Zakon, to je bilo vrlo važno i potrebno, jer mogu iskrasnuti novi događaji, nepredviđeno nešto, te bi apsolutno bilo opasno čekati, da Narodna skupština i Senat zakonskim putem donese potrebne mere, koje bi mogle pomoći i nezgode otkloniti.

Za taj slučaj, za te nepredviđene stvari ovaj Zakon ovlašćuje Kraljevsku vladu, da putem uredaba može regulisati ta pitanja time, da ono što reši putem uredaba, ima odmah biti izneto na odobrenje Narodnom predstavništvu.

Mi se, gospodo, nadamo, da će Kraljevska vlast od ovoga svoga prava p. aviti upotrebu samo u onoliko, koliko je neophodno potrebno, i da će pri donošenju tih uredaba uvek se obazirati na mišljenje stručnih ljudi, koji bi joj objektivno i nezainteresovano davali svoja misljenja za najbolje rešenje tih pitanja, kad već nismo sietni, da imamo naše Privredno veće, q kome i Zakon postoji. Da imamo Privredno veće, Kraljevska vlast bi bila u mogućnosti, da sva ta pitanja u pogledu uredaba rešava u saglasnosti sa Privrednim većem. Nažalost mi ga nemamo, no nadamo se, da će Kraljevska vlast morati doći do uvezenja, da joj je pomoći ovoga tela neophodno potrebna, i da će isto biti uvedeno u život, time što će se članovi Veća već jednom naimenovati, kako to Zakon propisuje. (Milutin Dragović: Ako se pogode za ključ stare partie).

Neka se pogadaju, kako znaju, glavno je da dobijemo Veće.

Na taj način, gospodo, ovom uredbom i trgovci i zanatlije i ostali tekšo pogodjeni ovom krizom moći će dobiti izvešne olakšice, u koliko prilike to budu omogućile.

Kao što vidite, gospodo, votiranje ovoga Zakona iziskuju veliki i vrlo važni interesi našega naroda.

Spasavajući seljaka od materijalne porpasti i čineći ga ponovo sposobnim za život i privrednu, mi ćemo istovremeno podići i ostale naše privrednike, zanatlije, trgovce, industrijalce i t. d., koji svoj rad i egzistenciju zasnivaju pretežno na seljaku.

Mi ćemo svi pretrpeti dosta doke seljak ne ozdravi, a onda ćemo i mi svi ozdraviti, stati opet na svoje noge i dobiti široko polje rada i zarade.

Da se to što pre postigne, doprineće dosta i ovaj Zakon, koji reguliše to prelazno stanje.

Ja vas molim da ga u celini primite.

A sad mi dozvolite da vam pročitam izveštaj Odbora određenog za proučavanje ovog Zakona. Taj izveštaj glasi:

PRETSELDNIŠTVU SENATA

Odbor određen od strane Senata za proučavanje predloga Zakona o produženju važnosti Zakona o zaštiti zemljoradnika i o stavljanju na snagu pojedinih propisa Zakona o izvršenju i obezbeđenju, koji mu je upućen od strane Narodne skupštine, u svojoj sednici od 15. ov. meseca proučio je ovaj zakonski predlog, i odlučio je da predloži Senatu da ga primi u celini onako, kako je izglasan i primljen od Narodne skupštine.

No ipak Odbor Senata smatra za vrlo potrebno, da ovaj svoj izveštaj proprati nekolikim napomenama, sa kojima bi se upoznala i Kraljevska vlada, kako bi ona u sprovođenju ovoga Zakona mogla voditi računa o mišljenju Senata, koje je formirano kao izraz jednodušne saglasnosti u Odboru.

Odbor Senata smatra, da je ovaj Zakon vrlo hitne prirode, i da bi njegovo nedonošenje do poslednjeg dana, kada ističe važnost sadašnjeg Zakona o zaštiti zemljoradnika t. j. do 20. ov. meseca, imalo vrlo rđave posledice po zemljoradniku, i da bi moglo izazvati teške poremećaje u privrednom i socijalnom poretku u zemlji, u čija se ispitivanja na ovome mestu nećemo upuštati.

Odbor je smatrao da je hitnost ovoga predloga diktat apsolutne nužde, do čega nije dovela Kraljevska vlada, već Narodno predstavništvo koje je skratio rok predviđen u zakonskom predlogu za donošenje ovoga Zakona, koji je bio nedovoljan da se predlog „Zakona o zaštiti zemljoradnika i regulisanju kreditnih odnosa u zemlji“ može sprovesti kroz oba dela zakonodavnog tela.

Primajući produženje sadašnjega Zakona za vreme dok Narodno predstavništvo u oba svoja dela ne primi gornji Zakon, za čije donošenje nije određen rok Kraljevskoj vladi, Odbor Senata računa da će Kraljevska vlada upotrebiti svu svoju volju, da do ovoga Zakona što pre dođe, jer je ovaj privremeni Zakon daleko od toga da na zadovoljavajući način reši ovaj težak i komplikovan problem.

Odbor želi da Kraljevska vlada, kojoj su data široka ovlašćenja za dopunu ovoga Zakona u čl. 6 ovoga Zakona, u cilju mogućnosti da Uredbom utiče na poboljšanje ekonomskih prilika, ovo vrši najpažljivije i u granicama najpotrebnijega. Naročito,

on je mišljenja da Kraljevska vlada u ovome svome radu ne bi trebalo da podlegne sugestijama sviše materijalno zainteresovanih, i da bez prethodnog sporazuma sa Parlamentom ne ulazi u rešavanje i onih problema, gde bi izvesne olakšice na jednoj strani izazvale poremećaje i komplikacije na drugoj strani, te da se ne bi stvorile na ovoj strani nove teškoće i nezgode, koje će posle biti teško reparirati.

Najzad, Senat želi da u što kraćem vremenu dođe pred njega na rešavanje nov Zakon, u kome će se i zanatlijama, industrijalcima, trgovcima i ostalima, koji pate u ovoj teškoj krizi, potražiti pomoći i u ovome teškom privrednome stanju.

Dato ovlašćenje Kraljevskoj vladi da Uredbom dopuni ovaj Zakon ne bi trebalo da joj da uverenja, da su mere koje je ona preduzela dovoljne, te da se uspori donošenje Zakona kojim se ceo problem kreditnih teškoća ima definitivno rešiti. Novi Zakon ima se doneti brzo i bez odlaganja. To je zahtev Senata.

Za izvestioca po ovom zakonskom predlogu određen je senator g. Miloje Ž. Jovanović.

Sekretar *Pretsednik*
Mil. Dragović, s. r. Miloje Ž. Jovanović, s. r.

Potpredsednik,
Spira Hadži-Ristić, s. r.

Članovi:

Janko P. Samurović, s. r.
T. Jalžabetić, s. r.
Vasa Bogojević, s. r.
A. Šola, s. r.
St. Janković, s. r.
Asim Alibegović, s. r.
Antun Vidaković, s. r.
Pavle Vujić, s. r.
B. Gavrilović, s. r.

Potpričednik dr. Fran Novak: Reč ima senator g. Ivan Hribar.

Ivan Hribar: Visoki Senate, u sednici 17. oktobra ove godine izneo sam razloge, iz kojih sam smatrao, da Vlada uz svu dobru volju i svu veština g. Ministra poljoprivrede i njegovih saradnika neće biti u stanju predložiti Narodnom predstavništvu takav načrt Zakona o zaštiti zemljoradnika, da bi mogao do 20. decembra biti rešen. Moj glas nije našao odziva kod Gospodina Ministra, a u Senatu samo delimičnog priznanja.

Danas imam, ako je dozvoljeno tako kazati, zadovoljštinu, da se je moje predviđanje obistinilo. Mesto zakonskog načrta za definitivno rešenje imamo naime pred sobom načrt Zakona o produljenju prvotnog Zakona od 19 aprila o. g., na sreću sa nekim izmenama, o kojima možemo reći, da prvobitni Zakon do neke mere poboljšavaju, pa bi zato bile prihvatljive.

Ujedno obuhvaća ovaj načrt ustanove, koje mi se čine neprikladne, ako već ne pogibeljne. Odmah prvi član Zakona ima takvu ustanovu. Producenje naime „dok se ne doneše i ne dobije obaveznu snagu novi Zakon o zaštiti zemljoradnika i o sređivanju kreditnih odnosa u zemlji“. Ova ustanova omogućuje da se stvar odloži na dugačku klupu. Toga pak, gospodo senatori, ipak ne možemo dopuštati, jerbo sređivanje kreditnih odnosa u zemlji, koje je tako užasno poremetio Zakon od 19 aprila o. g., je nada sve hitna

i neodloživa stvar. Zato držim, da treba Vladi odrediti rok. U sednici 17. oktobra predložio sam taj rok do 20. maja 1933. g. Danas, posle opširnih rasprava u skupštinskom odboru i plenumu, smatram ovaj rok prekratak, pa ču zato u podrobnoj raspravi predložiti, da se Vladi odrede za predloženje nacrtu Zakona rok do 20. decembra 1933. godine.

Isto tako se ne mogu složiti sa članom šestim. Njegov tekst daje naime Vladi preopsežna ovlašćenja. Ona bi — oslanjajući se na taj član — mogla delimično čak i u članu prvom nesretnog Zakona od 19. aprila o. g. predviđeno konvertiranje zemljoradničkih dugova izvesti. Dakle nešto, što je, premda tek nabačeno, već veoma opasno uzdrmalo gospodarsku moralu u poljoprivredničkim krugovima. Za ovaj član takođe nema pravih razloga, pošto se imaju sve sa zakonskom snagom donesene uredbe podnositi odmah Narodnom predstavništvu na saglasnost. Obrnuto bilo bi prirodnije i više u skladu sa Ustavom. Bolje je uprezati konje pred kola, nego vući kola sam sa privezanim konjem straga. Ako se ima Narodno predstavništvo sazvati odmah posle donošenja uredbi sa zakonskom snagom — moglo bi se hitno sazvati na zakonito rešavanje vladinih predloga.

Ja se, gospodo, ozbiljno bojam, da bi, ako predloženi član 6 dobije zakonsku snagu, Narodno predstavništvo moglo biti postavljeno u nezgodan položaj, da zakonski blagoslov dodeljuje katkada i nesimpatičnim aktima vlade.

A sada, gospodo senatori, dopustite mi da u suštini krupne stvari, za koju ide, progovorim nekoliko iskrenih reči. Diktuje mi ih ljubav do lepe naše ujedinjene domovine, za koju sam radio i patio i koja želim da se očuva sviju trzavica, koje bi ju mogle onespособiti za veliku od sudbine dodeljenu joj zadaču u Slovenstvu, Evropi i na svetu uopšte. Svestan sam odgovornosti za svaku reč i velim: staza, na koju smo dana 19. aprila ove godine po hitnom zahtevu Vlade pošli, vodi ka raspadanju državne strukture. Zakon, donesen toga dana, štetan je po sav naš privredni život, pošto kod seljaka uništava privredni moral. Već sada seljaci, pa i takvi, koji raspolažu sa gotovim novcem, skoro ništa više neće da plate pouzdavajući se na to, da ih verovnik neće moći sa ovrhom prinuditi da plate. Nadaju se da će im se otpisati dugovi.

Kod rasprava u skupštinskom odboru govorilo se o otpisu dugova preko 70% realnog opterećenja. Prirodno je da su seljaci budno sledili ovim raspravama i da su vesti o njima kao preletavajući plameni isli od sela do sela. Izazvali su špekulativne odjeke i nakane, koje će se nastrojenje naravski od dana u dan povećavati. Ovi odjeci potsećaju na Rumuniju, gde je — ako se može verovati vestima ožbiljnih inostranih listova — hiljade i hiljade špekulanata već kod prvih vesti o otpisu seljačkih dugova dalo svoje, u mnogo slučajeva na brzu ruku jestino kupljene zemljoradničkih poseda opterećivati sa hipotekama za fiktivne dugove. Ako ko misli, da su naši ljudi bolji, vara se. Čovečja je narav u početku svuda jednaka. Sve slabosti čovečanstva svuda su prilično jednako porazdeljene, samo obzirom na sebičnost treba kazati, da raste sa kulturnom. Zato se ne treba čuditi da su prilično kulturni slovenački seljaci već došli do praktičnog špekulanstva. Evo vama jednog primera. U zemljivoj knjizi sreskog suda u Kamniku, grada nedaleko od Ljubljane, ima malen posednik, čiji posed vredi 60—70.000 dinara, uknjižen štedionični dug za 28.000 dinara. Pored toga

ima više neuknjiženih dugova. Ovaj je posednik glosom bračnog pisma dobio sa ženom 2.500 dinara miraza. U poslednje doba pak je izdao svojoj ženi beležničku zadužnicu, kojom potvrduje da je primio daljnjih 5.000 dinara miraza te joj kao protistavku za ovaj njezin miraz priznaje 42.500 dinara. Za svih 50.000 dinara dozvoljuje uknjižbu na posed. Bojim se, da ima u zemljivoj knjigamai i drugim krajevima sličnih slučajeva. Zato velim, gospodo, budimo na oprezu i pazimo šta činimo. Poremetiti postojeći državni poredek lako je, ali teško onome koji će onda imati zadaču da svede nastale zle posledice, koje se u najgorjem slučaju mogu isprevrnuti čak u haos.

Gospodo senatori, naš seljak je zaštite u istini potreban. Ovu mu moramo a i možemo dati. Zaštita je to od zeleničkih krvopija. Mi imamo zakon za pobijanje skupoće, čije se odredbe mogu uspešno upotrebljavati i protiv lihve. Pa ipak vidimo da se seljaci u nekim predelima države upravo nemilosrdno gule. Oni moraju, kako su nas uveravali nekoji od vas, gospodo kolege, plaćati po 30, 40, 50, pa i više postotaka kamate na svoje dugove.

Ako je tome kriv? Prilično dobar zakon o skupoći imamo, po kojem se i lihva može progonti. Ako se ne progoni ne valja nam uprava, jer ne čini svoje dužnosti i moraćemo gledati da potražimo leka u tome pravcu.

Poljoprivrednicima je katkada osim zaštite potrebna i državna pomoć, osobito u slučajevima kakvih prirodnih katastrofa i nerodnih godina. Zato budžet Ministarstva poljoprivrede mora imati stalnu poziciju za ove svrhe.

Konačno treba im pomoći u tome pravcu da se shodnim merama — rasprave o kojima bi nas odvele predaleko — podigne obrada zemlje a sa njom i privredne grane, koje su u vezi sa poljoprivredom, na najviši stepen rentabiliteta za poljoprivredne proizvode i da so koliko je moguće podignu cene.

Najpreča nužda je ali sniženje pasivnog kamatnjaka. U raspravi stojeći projekat produženja Zakona od 19. aprila o. g. to predviđa. Ali 10% je, gospodo, po mojem mišljenju i prema socijalnom shvatanju sadašnjosti još uvek lihva. U definitivnom zakonskom nacrtu trebalo bi da je kamata snižena na 5%, ili po krajnjoj meri barem na 6%. Sve preko toga iduće pomoći zemljoradnicima, kao n. pr. otpisivanje dugova što nas u poslednje doba baš uveliko uznemiruje, pomene je dubokom uverenju štetno, nemoralno i dezorganizuće, jer korumpira narod i vodi ga ka špekulacijama i prevarama. Osim toga to znači podupirati lakoumne rasipnike, pijanice i lenčare na štetu urednih, na svoje znanje i svoj posed ponositih poljoprivrednika. Ono je početak raskrajanja građanskoga reda i poretku, jer može u drugim građanskim zvanjima izazvati zavist i takvo inpetuozno zahtevanje sličnih pogodnosti, da to po svojim posledicama može dovesti do najnevjerovatnijih unutrašnjih poteškoća. Zato vidimo da je parola otpisivanja seljačkih dugova došla iz država sa kulturno zaostalim seljačkim pučanstvom, koje se, pošto ga država ne štiti kako treba, ne zna i ne može odbraniti od svojih krvopija. Ali je najkarakterističnije pri tome da akcija nije došla iz krugova onih, koji su iskorisćeni, nego da se porodila u krugovima nesavestnih špekulanata, koji se nadaju da će pri tom njima evasti pšenica.

Baš ovih dana imao sam sreću i priliku da sam u Pragu o ovom pitanju mogao razgovarati sa vodama čehoslovačke agrarne stranke, i uveravali su me da u

Čehoslovačkoj Republici ni jedan ozbiljan političar ni iz daleka ne misli na otpisivanje seljačkih dugova. Čak šta više da bi sami poljoprivrednici ustali protiv svakoga kožbi došao sa takvom zamisli.

Isto vidimo i u Nemačkoj. I tamo je radi krize koja je obuhvatila celu državu, poljoprivreda došla u takav položaj, da traži pomoći od vlade. I dobila je tu pomoć u novcu i u sniženju kamatnjaka na 4%. Ali nikome nije palo na um da zahteva ma kakvo otpisivanje seljačkih dugova.

Gospodo, naš pokušaj od 19 aprila znači korak, prema Aziji. Okrenimo se i podimo prema evropskoj strani.

Još moram, gospodo, da se setim čl. 5 Zakona od 19 aprila o. g., koji će ostati i dalje na snazi. O tome članu dalo bi se, „in camera caritatis“ mnogo i to važnoga reći, ali ovde se od toga utežem. Hoću samo da upozorim, da sada stoji pod blagodetima toga člana preko stotine, po jednoj verziji 170, novčanih zavoda. Kod svih ovih zavoda zamrznuti su ulozi na štednju. Pomislite šta to znači za hiljade i hiljade ulagača, od kojih su neki otkidali od usta, da bi mogli ulagati novac na knjižice. Pomislite kakva je to užasna perspektiva za budućnost, i kako neka pri takvom stanju stvari stvorimo domaći kapital!

Što se tiče realnog dejstva člana 5., ono je ovakvo. Svi ovi novčani zavodi imaju mnogobrojno, većinom dobro plaćeno činovništvo. Ako se ne vrati pouzdanje, a malo je nade na to, ovo će činovništvo upravljati samo zamrznute uloške. Dokle? Dajte sami, gospodo senatori, odgovor na ovo pitanje. Eto šta nam je doneo taj nesretni član 5. Zato Vladu čeka hitna dužnost da u koliko to bude moguće, otkloni zle posledice toga člana, Narodnom predstavništvu predloži već 1929 od „Zveze jugoslovenskih hraničnih v Ljubljani“ zatraženi i od nje primljeni nacrt Zakona o štedionicama kao i Zakona o bankama i drugim novčanim zavodima te osiguravajućim društvima. To je neophodno potrebno za polagani povratak izgubljenog poverenja ulagača.

Gospodo, konačno ne mogu, a da ne spomenem i to, da mora biti Vladina i naša dužnost za sada, da dobijemo sasvim realan i uravnotežan proračun. To je sigurno moguće, ali pod uvetom, da oporezujemo i veliki kapital. Prigodom ovogodišnje proračunske rasprave upozorio je poštovani kolega g. Dr. Mićić na vrlo važan izvor novih poreznih dohodata. Međutim, visoka Vlada to upozorenje nije primila srcu. Bar ne vidimo da je u tom pravcu štogod preduzela. I tako vidimo da sve terete ili bar najveći deo tereta moraju da snose materijalno slabiji slojevi, dočim krupni kapital znade vrlo vešto da beži pred poreskim egzekutorima.

Gospodo, ja kažem da je nama potrebna revizija celokupne naše porezne politike, pa ćete onda videti, kako će naša lepa i draga Jugoslavija stajati.

Gospodo senatori, ja ću zaključiti svoj govor. Savest mi nije dopuštala, da u ovom visokom skupu, u koji sam došao po najvišem ukazu Nj. V. Kralja, ćutim, kad vidim kako idu stvari, koje bi po mom uverenju mogle bolje ići. Možda sam gdegde slikao precrno. Ako jesam, pripišite to, molim vas, mojoj naravi, koja voli prav put. Meni je boljitet naroda i države neda sve.

Gospodo, glasaču za predlog ovog Zakona, ako budu prihvачene promene, koje ću predložiti u specijalnoj raspravi. Ako ne budu prihvачene, glasaču

protiv, jer je bolje da nemamo nikakvog Zakona, nego Zakon, o kom je velika većina nas — ako ne možda svi — mišljenja da je slab.

Potpričednik dr. Fran Novak: Ima reč g. Ministar poljoprivrede.

Ministar poljoprivrede Juraj Demetrović: Gospodo senatori, osnovna načela prvoga Zakona o zaštiti zemljoradnika od 19 aprila ove godine, bila su ova: obustavljuju se sve prinudne prodaje i ne mogu se tražiti nove prinudne prodaje protiv zemljoradnika. Zemljoradnik dužnik obavezan je da plaća kamatu, i to maksimalno 6% godišnje u onom slučaju gde je već tražbina utužena; a gde tražbina nije utužena, nego je prolongirana ili verovnik odustane od tužbe, u tom slučaju obavezan je zemljoradnik dužnik da plaća maksimalno 10% u ime godišnje kamate. Verovnik ne sme da naplaćuje veću kamatu nego što je predviđena tim Zakonom. U drugom Zakonu o zaštiti zemljoradnika od 19. oktobra ove godine, kojim je Zakonom produžena važnost prvoga Zakona na dalja dva meseca, ostale su iste ove odredbe nepromenjene, samo je dodana sankcija protiv verovnika koji bi naplaćivao veću kamatu nego što je ona dopuštena po ovim zakonskim propisima. Samo u tome pogledu bio je nadopunjeno prvi Zakon ovim drugim zakonom.

Sad je, gospodo, pred vama treći Zakon o zaštiti zemljoradnika, i u tome Zakonu sadržane su iste odredbe kao što su u prvom i drugom Zakonu, ali je dodana sankcija da zemljoradnik dužnik ima u istini da plaća predviđenu kamatu u onom iznosu i onoj visini, kako je to određeno već prvim i drugim Zakonom o zaštiti zemljoradnika. U ovom novom Zakonu predviđa se da zemljoradnik dužnik koji ne bi toj svojoj obavezi udovoljavao i ne bi plaćao predviđenu kamatu, može biti podvignut daljem sudskom postupku, odnosno da se prinudnim putem ta kamata od njega može naplatiti. Ja to ističem zbog toga, što je bilo primedaba i u Odboru Senata protiv člana koji govorio o tome, ali, gospodo, iz toga svega vidite da to nisu neki novi propisi, nego samo sankcija za onaj propis, koji je već bio sadržan u dosadašnjim zakonima. Razume se, gospodo, da su prilike teške, da zemljoradniku nije lako da odgovara svojim obavezama. Ali, opet, sa druge strane, dajući tu sankciju sa ono zakonsko naređenje, predviđene su i odredbe koje daju novu zaštitu zemljoradniku. Jer u tim slučajevima u kojima zemljoradnik do sada nije odgovarao svojoj obavezi, došlo je do utuživanja; pa ne samo u tim slučajevima, nego i onda kada je zemljoradnik odgovarao svojim obavezama, verovnik je, da bi obezbedio svoju tražbinu, podizao parnicu i gomilao troškove na zemljoradničku dužniku. Ti troškovi su veliki i povika je sa svih strana bila na to, i koliko se sećam, Odbor Senata u svome izveštaju prošloga puta uz drugi Zakon o zaštiti zemljoradnika naročito je to istakao i podvukao da bi bilo potrebno predvideti zaštitu i u pogledu gomilanja troškova od strane verovnika protiv zemljoradnika dužnika. U ovome Zakonu predviđa se odredba u tome smislu da onaj zemljoradnik koji odgovara obavezi, koji plaća kamatu, za slučaj da bude utužen radi toga što se poverilac hoće da obezbedi za svoju tražbinu, da troškovi čitavoga tога postupka padaju na verovnika a ne padaju na dužnika. To je velika pogodnost koju on dobija. Zato nije u pitanju donošenje pojedinih članova u ovome Zakonu koji

to razrađuju, nego je čitav sistem ovoga Zakona zasnovan na tim principima.

Kao što vidite, gospodo, u ova tri Zakona ima jedna nit koja se provlači kroz sve njih, vidi se jedan sistem koji je izrađivan i dopunjavan, tako da oni osnovni propisi koji su sadržavani u ova tri Zakona budu u istini do kraja provedeni. Sva tri Zakona predstavljaju provizorium. I prvi je Zakon, kao što je to istakao g. izvestilac, bio donesen kao jedan provizorium, i drugi Zakon je bio provizoran na jedan izvestan rok, i ovaj treći ima karakter provizoriuma do donošenja četvrtog Zakona o zaštiti zemljaradnika i sređivanju kreditnih odnosa u zemlji gde će se uneti odredbe koje definitivno rešavaju ova pitanja.

Želja je Kraljevske vlade da Narodno predstavništvo što pre taj vrlo važni posao koji je pred nama, svrši. Potrebno je da se to pitanje reguliše i da se zatvori. Dobra volja, da se taj Zakon donese, vidi se i odатle što je izveštaj, skupštinskog odbora, koji je proučavao zakonski predlog Kralj. vlade pred Narodnom skupštinom, što je taj izveštaj već stavljen na dnevni red u Narodnoj skupštini, i prema tome, ima nade i izgleda da će posle serija Narodno predstavništvo moći taj posao svršiti, sa svom ozbiljnošću tražeći one solucijske koje odgovaraju raspoređenju Narodnog predstavništva. To je i želja vas, g. g. senatori, kako se vidi iz izveštaja i iz reči izvestioca g. Jovanovića, ta želja diktovana je potrebom da se dade zaštita zemljaradniku na drugi način nego što je to bilo do sada predviđeno.

Vi znate, gospodo senatori, da je već u prvom Zakonu bilo predviđeno da se ima pristupiti konverziji zemljaradničkih dugova. Konverzija zemljaradničkih dugova znači da treba kratkoročne dugove pretvoriti u dugoročne, treba skupe dugove i skupu kamatu svesti na manje iznose, t. j. treba kratkoročne skupe dugove učiniti dugoročnim i jeftinim dugovima. To je onaj problem koji se postavlja pred sve nas i ja verujem da ćemo donoseći nov Zakon naći potrebna rešenja, kako bismo zadovoljili želju svih članova Narodnog predstavništva, da se našem zemljaradniku pomogne na taj način, što će on moći svoje dugove otplaćivati na dugačak rok i uz jeftiniju kamatu. Na taj način mi ćemo mu stvoriti uslove pod kojima će moći i da egzistira i da dočeka bolje dane, kad će poljoprivreda davati rentabilitet i dočekati vremena boljeg prosperiteta za poljoprivrednika nego što je danas.

Ali da se ne upuštam za ovaj mah u ono što ima da bude regulisano u novom zakonu, potrebno je još da vam ukažem na jednu odredbu ovog zakonskog predloga koji je pred vama, a to je odredba o ovlašćenjima Kraljevske vladi da može u cilju donošenja mera za olakšanje privrednih prilika u zemlji donositi uredbe sa zakonskom snagom. Vanredne prilike i vanredna vremena i s time u vezi teškoće koje svi osećamo, iziskuju i traže i takva vanredna ovlašćenja. Takva ovlašćenja nisu simpatična, ali, gospodo, ona su diktat nužde. Toliko se brzo menjaju prilike, toliko brzo iskravaju pojedini problemi, da onim polaganim tempom, kako to radi Narodno predstavništvo, ne možemo stići da sva ta pitanja rešavamo i na vreme i kako treba. Najbolji dokaz za to je ovaj zakonski predlog koji sada pretresamo. Bio je donesen Zakon kao jedna privremena mera; i već toliko puta mora se Narodno predstavništvo

baviti istim pitanjem, mora produžavati iste odredbe, jer nije u stanju da tako brzo donese one odredbe, koje se ukazuju kao potrebne i koje treba doneti. Ali s time nije mišljeno da ove uredbe progutaju zakonodavnu vlast Narodnog predstavništva u našoj zemlji. Vi ste sigurno zapazili da se u tim ovlašćenjima govori o tom, da te uredbe mogu da budu sa rokom trajanja najdalje do jedne godine dana. To znači: predviđa se da se donesu uredbe za pojedina pitanja koja se moraju hitno i neodložno rešiti, ali ne da se donesu na taj način, da bi se stvarali stalni i definitivni zakoni koji bi imali da traju sve dok se ne bi zakonodavnim putem izmenili ili stavili van snage, nego se predviđa jedno kratkotrajno regulisanje pojedinih pitanja, kako bi se dobilo vremena i kako bi Narodno predstavništvo došlo u mogućnost da može samo da reši ta pitanja po redovnom postupku, donoseći Zakone kao što se oni donose. Prema tome, gospodo, vidite da time nije konsumirana zakonodavna vlast, a osim toga održane su prerogative zakonodavne vlasti Narodnog predstavništva, još naročito i time, što je predviđeno da se te uredbe po obnarodovanju i stupanju na snagu, odmah šalju na saglasnost Narodnom predstavništву i time se daje mogućnost Narodnom predstavništву da ih odmah izmeni, da ih stavi van snage i da donese one odredbe koje ono nalazi za korisno i potrebno.

Vama je, gospodo, poznato da su mnoga pitanja u toku debate o zakonskom predlogu o zaštiti zemljaradnika pokrenuta; vi znate da ima teškoća na svima stranama. Ako hoćemo iskreno da govorimo onda je, gospodo, situacija ovakva. Mi se nalazimo u teškoj ekonomskoj borbi koja se naziva ekonomskim ratom. Tu postoje razni frontovi i sad na pojedinim sektorima dove do popuštanja fronta. Na našem frontu najteže je bila pogodjena poljoprivreda. Poljoprivrednik je pokleknuo i došao u najveću teškoću, — i mi smo morali na ovaj način da mu pružimo potrebnu pomoć i zaštitu, da bi on mogao da se održi. Ali, u tome ekonomskom ratu, u tome hrvanju i u toj borbi u izvesnom momentu oseti se da je nešto oslabilo, i onda treba hitna pomoć. S obzirom na to što se prilike, na žalost, tako razvijaju, a i s obzirom na to što može da se ukaže potreba za donošenjem pojedinih mera koje su u opštem interesu, — s obzirom na sve to i došla su ova ovlašćenja koja predviđa ovaj Zakonski predlog. Jer, samo na taj način daju se Vladi potrebna sredstva da možemo izdržati borbu i da u toj borbi možemo pobediti. To je, gospodo, smisao ovog ovlašćenja koje je predviđeno u ovom zakonskom predlogu, — i u tome su nadopunjeni raniji Zakoni koji sa ovim Zakonom imaju veze i koji se ovim zakonskim predlogom produžuju, a ti su Zakoni onaj od 19 aprila i onaj drugi od 19 oktobra.

Mi smatramo da je sve ovo provizorno kao i to da su ta ovlašćenja samo jedna provizorna nužda, jer i ova odredba o ovlašćenju ima da važi samo do donošenja novog Zakona o zaštiti zemljaradnika. Mi, gospodo, činimo ono što je apsolutno potrebno i da bismo se mogli održati u ovim teškim prilikama kao i dati dokaza naše skrbi za našeg zemljaradnika, koga po svaku cenu moramo sačuvati i kome moramo pomoći, starajući se, ipak, da i na drugim poljima nademo olakšanja i popravku prilika za njega, u koliko je to mogućno s obzirom na današnju situaciju

svetske trgovine. Svetska trgovina je danas u takvom stanju da najveća teškoća dolazi baš zbog nje za našu zemlju, koja je izvozna za poljoprivrednu proizvodnju.

Ja vas, gospodo, molim da, rukovođeni tom željom da zaštitimo našeg zemljoradnika, primite ovaj zakonski predlog i u načelu i u pojedinostima, kako bismo na vreme doneli Zakon i osigurali zemljoradniku zaštitu od 21 decembra, kada prestaje da važi stari Zakon. (Buran aplauz i pljeskanje).

Potpričednik dr. Fran Novak: Pošto se niko više nije javio za reč, zaključujem pretres u načelu i pristupamo poimeničnom glasanju u načelu. Molim g. sekretara da izvoli izvršiti prozivku. Ona gospoda senatori, koji su za ovaj zakonski predlog, glasaće sa „za“, a koji su protiv, glasaće „protiv“.

Sekretar dr. Ivan Gmajner: proziva g. g. senatore koji su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
Alkalaj d-r Isak — otsutan
Altiparmako ič Jovan — otsutan
Arnavović Šerif — otsutan
Banjanin Jovo — za
Bogojević Vasa — za
Vidaković Antun — za
Vilović Osman — za
Vujić Pavle — za
Vukčević d-r Stanojlo — za
Gavrila d-r Emilo — za
Gavriločić d-r Bogdan — za
Gaj Ljudevit — otsutan
Glušac d-r Vaso — otsutan
Gmajner d-r Ivan — za
Grasl d-r Georg — za
Gregorin d-r Gustav — za
Desnica d-r Uroš — otsutan
Dobrinić Petar — otsutan
Dragović Milutin — za
Đirlić Petar — otsutan
Ivković d-r Momčilo — za
Iličanović Dimitrije — za
Jalžabetić Tomo — otsutan
Janković Stjepan — otsutan
Jovanović Ž. Miloje — za
Karamehmedović d-r Hamdija — za
Kovačević Tomo — otsutan
Kostić Petar — otsutan
Kostrenčić d-r Marko — za
Kotur d-r Đura — za
Krulj d-r Uroš — za
Kukuljević-Sakcinski Fran — za
Ljubibratić d-r Sava — otsutan
Mažuranić d-r Želimir — otsutan
Majstrović d-r Ivan — za
Marjanović Milan — otsutan
Mahmutbegović Sefedin — za
Mićić d-r Mića — za
Mihalđić Stevan — za
Muftić Salem — otsutan
Nešković Jovan — otsutan
Obradović Paja — za
Pavelić d-r Ante — za
Ploj d-r Miroslav — za
Popović Daka — za
Popović Matija — za
Popović Milan — za
Ravnihar d-r Vladimir — za

Radovanović Krsta — za
Radulović Marko — otsutan
Rajar d-r Janko — otsutan
Rožić d-r Valentin — otsutan
Samurović Janko — za
Simonović Milan — otsutan
Smiljanić Krsta — za
Stanković Jovan — za
Stanković d-r Radenko — otsutan
Sulejmanović d-r Džafer — za
Teslić Petar — za
Timotijević Kosta — za
Tomašić d-r Ljubomir — za
Tomić Svetozar — otsutan
Trinajstić d-r Dinko — za
Ubavić Pavle — otsutan
Franeš d-r Oton — otsutan
Hadži Bošković Trajko — otsutan
Hadži Ristić Spira — za
Hribar Ivan — otsutan
Cvetković Jordan — za
Cerović Gavril — otsutan
Šverljuga dr. Stanko — otsutan
Šilović d-r Josip — za
Šola Atanasije — otsutan
Šuperina d-r Benjamin — otsutan

Posle glasanja.

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospodo senatori, izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 44 gospode senatora i svi su glasali „za“. Time je ovaj zakonski predlog u načelu primljen.

Prelazimo na pretres u pojedinostima.

Molim gospodina izvestiocu da čita član po član.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović čita čl. 1. (Vidi sast. X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Reč ima g. Ivan Hribar.

Ivan Hribar: Gospodo senatori, ja predlažem da prva alineja čl. 1 glasi ovako:

„Važnost Zakona od 19 aprila 1932 godine o zaštiti zemljoradnika i o stavljanju na snagu pojedinih propisa Zakona o izvršenju i obezbedenju, osim njegovog § 8, a sa dopunom po Zakonu o produženju njegove važnosti od 19. oktobra 1932 godine produžuje se od 21. decembra 1932 godine na godinu dana“, — a sve ovo drugo iz ove alineje da otpadne.

Potpričednik dr. Fran Novak: Reč ima g. izvestilac.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović: Gospodo, ja mislim da je ovaj predlog trebalo da dođe u vidu amandmana i da ide prvo Odboru da on da svoje mišljenje, a ne ovako, te, pošto je Zakon u Odboru svršen, to se o vašem predlogu ni u kom slučaju ne može diskutovati.

Potpričednik dr. Fran Novak: Reč ima g. Ministar poljoprivrede.

Ministar poljoprivrede Juraj Demetrović: Ja, gospodo senatori, nemam tekst ovoga predloga pred sobom, ali mislim da je smisao toga predloga taj da bi se imao produžiti stari dosadanji Zakon od 19. aprila sa njegovim produženjem od 19. oktobra onakav kakav je, da se ne bi nikakva druga izmena unosila (*Ivan Hribar:* To je samo poboljšanje; ja samo želim da bi se dao rok do 20. decembra 1933 god., da ne bi Vlada izvodila iz ovoga teksta da može Zakon i kasnije do-

neti a da neće doneti taj Zakon u toku godine dana, er držim da je godinu dana dosta).

Dopustite, gospodo senatori, da se osvrnem na taj amandman.

Dosadašnje iskustvo je pokazalo, kako je rđavo da se predviđi baš jedan tačno određeni rok za donešenje jednog zakona. S druge strane, nitko nije ni mislio na to, da bi to tako dugo trajalo, rasprava o novom zakonskom projektu u Narodnoj skupštini i Senatu. Prema tomu izgleda nezgodno, da se predviđa jedan tako dugi rok, jer bi to moglo dovesti u iskušenje, da se regulisanje toga pitanja i donošenje novoga zakona odloži odmah na nekoliko meseci, budući da se ima još godina dana vremena da se to učini. Znamo, gospodo, kako se radi, kad čovek ima daleki rok. Prema tome mislim, da nije potrebno da se određuje rok za donošenje Zakona, a sudska toga novoga Zakona o zaštiti zemljoradnika potpuno je u rukama Narodnog predstavnštva, pred kojim se taj Zakon nalazi, jer je već stavljen na dnevni red Narodne skupštine, a sama Skupština želi, da se što pre raspravi taj Zakon. Tu istu želju ima i Senat i prema tome nema mogućnosti da se taj posao zaustavlja i zavisi samo od raspoloženja Narodnog predstavnštva da se taj posao što pre privede kraju. Prema tome nije potrebno da se određuje takav dugi rok.

Gospodo, još jednu stvar da napomenem. O tom se vršilo konsultovanje, razgovori, upravo sporazumevanje neoficijelno između predstavnika Narodne skupštine i Senata i doneta je solucija u predloženoj formi, držeći se toga što je bilo utaćeno između članova jednoga i drugoga Doma i na osnovu toga je donesen takav Zakon u Narodnoj skupštini. Ovakva izmena od strane Senata izgledala bi da ide na to da se sruši ovaj sporazum između predstavnika Narodne skupštine i Senata, a ja mislim, da zbog toga što ovde ne piše „do 20 decembra 1933 godine“, nego se određuje rok dok se ne donose novi zakon, ne bi trebalo dovesti u pitanje donošenje zakona. Ja bih zato molio Senat, da se ostane kod onoga teksta, kako ga je prihvatio senatski Odbor.

Potpričednik dr. Fran Novak: O predlogu promene g. senatora Hribara ne mogu više dati razlaganja.

Ivan Hribar: Molim reč za razjašnjenje. Ja nemam razloga da ostajem pri svojem predlogu. Ja sam samo htio, da bi sigurno do 20 decembra bio donesen Zakon. Ja sam u svojem govoru rekao, da se bojim, da neće biti donesen novi Zakon u ovo doba.

Potpričednik dr. Fran Novak: Molim gospodu, koja glasaju za čl. 1 prema predlogu g. izvestioca, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede.) Objavljujem da je član 1 primljen. Izvolite čuti član 2.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović čita čl. 2. (Vidi sast. X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Za reč se nije prijavio niko. Ona gospoda koja primaju član 2, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede.) Objavljujem da je član 2 primljen. Izvolite čuti član 3.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović čita čl. 3. (Vidi sast. X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja primaju čl. 3, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede.) Objavljujem da je član 3 primljen. Izvolite čuti član 4.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović čita čl. 4. (Vidi sast. X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja primaju član 4, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede.) Objavljujem da je član 4 primljen. Izvolite čuti član 5.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović čita čl. 5. (Vidi sast. X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja primaju član 5, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede.) Objavljujem da je član 5 primljen. Izvolite čuti član 6.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović čita čl. 6. (Vidi sast. X.)

Ivan Hribar: Molim reč.

Potpričednik dr. Fran Novak: Izvolite.

Ivan Hribar: Iz razloga koje sam naveo u svom govoru, predlažem da se ovaj član briše.

Potpričednik dr. Fran Novak: Stavljam na glasanje čl. 6. Gospoda koja primaju ovaj član po predlogu Odbora, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi.) Objavljujem da je član 6 primljen po predlogu odborskog. Izvolite čuti član 7.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović čita čl. 7. (Vidi sast. X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja glasaju za ovaj član, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede.) Pošto svi sede, to objavljujem da je član 7 primljen. Izvolite čuti član 8.

Izvestilac Miloje Ž. Jovanović čita čl. 8. (Vidi sast. X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja su za to da se čl. 8 primi, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede.) Pošto svi sede, to objavljujem da je član 8 primljen.

Time je završen pretres o ovome zakonskom predlogu u pojedinosti.

Sada prelazimo na konačno glasanje o ovom zakonskom predlogu u celini. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar dr. Ivan Gmajner: proziva senatore da glasaju i oni su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
Alkalaj d-r Isak — otsutan
Altipa maković Jován — otsutan
Arnautović Šerif — otsutan
Banjanin Jovo — za
Bogojević Vasa — za
Vidaković Antun — za
Vilović Osman — za
Vujić Pavle — za
Vukčević d-r Stanojlo — za
Gavrila d-r Emilo — za
Gavrilović d-r Bogdan — za
Gaj Ljudevit — otsutan
Glušac d-r Vaso — za
Gmajner d-r Ivan — za
Grasl d-r Georg — za
Gregorin d-r Gustav — za
Desnica d-r Uroš — otsutan
Dobrinić Petar — otsutan
Dragović Milutin — za
Đirlić Petar — otsutan
Ivković d-r Momčilo — za
Iličanović Dimitrije — za
Jalžabetić Tomo — otsutan

Janković Stjepan — otsutan
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović d-r Hamdija — za
 Kovačević Tomo — otsutan
 Kostić Petar — otsutan
 Kostrenić d-r Marko — za
 Kotur d-r Đura — za
 Krulj d-r Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić d-r Sávo — otsutan
 Mažuranić d-r Želimir — otsutan
 Majstrović d-r Ivan — za
 Marjanović Milan — otsutan
 Mahmutbegović Sefedin — za
 Mićić d-r Mića — za
 Mihalđić Stevan — za
 Muftić Salem — otsutan
 Nešković Jovan — otsutan
 Obradović Paja — za
 Pavelić dr. Ante — za
 Ploj d-r Miroslav — za
 Popović Daka — za
 Popović Matija — za
 Popović Milan — za
 Ravnihar d-r Vladimir — za
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — otsutan
 Rajar d-r Janko — otsutan
 Rožić d-r Valentin — otsutan
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — otsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković d-r Radenko — otsutan
 Sulejmanović d-r Džafer — za
 Teslić Petar — za
 Timotijević Kosta — otsutan
 Tomašić d-r Ljubomir — za
 Tomic Svetozar — otsutan
 Trinajstić d-r Dinko — za
 Ubavić Pavle — otsutan
 Frangeš d-r Oton — otsutan
 Hadži Bošković Trajko — otsutan
 Hadži Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — otsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavrilo — otsutan
 Šverljuga dr. Stanko — otsutan
 Šilović d-r Josip — za
 Šola Atanasije — za
 Superina d-r Benjamin otsutan

Posle glasanja.

Potprirednik dr. Fran Novak: Izvolite, gospodo, čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 45 gospode senatora i svi su glasali „za.“ Time je ovaj zakonski predlog u celini primljen.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o izmenama i dopunama Zakona o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i o zubnim tehničarima od 18 novembra 1930 godine. Molim g. izvestioca da zauzme svoje mesto (Glasovi: Dajte pauzu!)

Dajem odmor od 5 minuta.

Posle odmora.

Potprirednik dr. Fran Novak: Nastavljamo, go-

spodo, sednicu. — Ima reč izvestilac senator g. Dr. Uroš Krulj.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: Gospodo senatori, ovom zakonskom osnovom koja je sada na dnevnom redu hoće se da se dokrajći jedanput odista jedno nezgodno, i nesnosno stanje koje vlada u jednoj profesiji, a to je profesija koja se bavi zubnim lekarstvom. Odbor koji je ovu zakonsku osnovu detaljno i svestrano prošio, saslušao je sve zainteresovane faktore, i u saglasnosti sa pretstavnicima Ministarstva došao do ovog konačnog predloga koji vam je sad predložen na rešavanje. Moram pre svega istaknuti nekoliko reči sa formalne strane, a to je da je Odbor zaista imao jednu tešku zadaću da se snađe u ovom zakonskom projektu, koji je sastavljan samo iz isprekidanih reči i rečenica, umetaka i dodataka. Zato je Odbor odmah u početku stao na gledište da je donošenje ovakvih zakonskih osnova, koje važe kao izmene i dopune prvašnjeg Zakona, nezgodno i svrsi neshodno, i da se jedan zakon od ciglih 28 paragrafa dopunjaje i ispravlja sa novih 18 paragrafa. Odbor je našao da je to nezgodno i da bi bolje bilo da se je ceo taj Zakon u celosti predložio nov sa izmenama, a ne ovako kako nam je predložen. U potvrdu ovoga dovoljno je samo da vam pročitam prvi paragraf predložene zakonske osnove onako kako je predložen Narodnoj skupštini, a od Narodne skupštine nama, pa ćete videti i uveriti se u ispravnost ovoga što sam rekao.

§ 1 glasi: U § 1 posle reči: „bolnica“ briše se zadata i dodaje „i zubno-lekarskim vaspitnim ustanovama“. U stavu drugom osmi red rečenica: „ova specijalizacija traje dve godine“, zamenjuje se rečenicom „ova specijalizacija traje jednu godinu i šest meseci“. U devetom redu reči: „druga godina“ zamenjuje se rečima: „od toga vremena šest meseca“. Posle reči „odredi“ briše se tačka i dodaje: „po saslušanju Glavnog sanitetskog saveta“. U trinaestom redu mesto reči: „dvogodišnje“ dolaze reči: „propisanog roka“.

Da ste vi dobili, gospodo, ovaku zakonsku osnovu kako ovaj prvi paragraf glasi, vi biste morali da radite onaj isti posao kao i mi u Odboru, t.j. imali biste tri različita teksta i neprestano biste pratili jednim prstom na jedan, drugim prstom na drugi tekst i dopunjavali paragraf po paragraf, i tako sravnjivali i muku mučili kao i mi dok smo rešili taj rebus.

Zato je odbor bio rešio i odlučio da postupi tako da svaki paragraf ove predložene zakonske osnove, koji menja paragrafe iz Zakona od godine 1930 uredi tako da doneće dotični paragraf Zakona od godine 1930 u celosti sa svima izmenama i dopunama iz ovog sadašnjeg Zakona; tako da bismo imali ceo paragraf u celosti tekstuelno kako bi trebalo da glasi u ovoj predloženoj redakciji, — i vi ste dobili ovu zakonsku osnovu na ovaj način izrađenu mnogo jasnije i zgodnije baš za gg. senatore da imaju odmah čitav paragraf u celosti kako treba da glasi sa izmenama i dopunama koje su predložene.

Druge bih imao da kažem sa formalne strane to da predlog kako ga je Narodna skupština usvojila i poslala Senatu na rešavanje, nije mogao odbor u celosti da primi nego sa nekim izmenama i dopunama a sve u saglasnosti sa pretstavnicima g. ministra i sa njegovim pristankom i odobrenjem, tako da je ova redakcija, kako je odbor predložio Senatu potpuno u skladu sa gledištem resornog g. ministra. Kod ovih izmena koje se tiču skupštinskog predloga, naročito moram istaknuti, a to ćemo docnije još videti, da je

naziv dentista, koji se daje zubnim tehničarima, korigovan od strane odbora u tome što je zadržao stari naziv po Zakonu od 1930 godine, t.j. da oni zubni tehničari koji su stekli pravo dentističke prakse po Zakonu od 1930 godine zadržavaju naziv dentisti-tehničari a ne dentisti, iz razloga jer je ovo jedna malo nezgodna i nepravilna stvar. I kad smo pristali na tu jednu nepravilnost, nismo mogli dozvoliti da se tim ljudima kojima se dozvolilo pravo dentističke prakse, da im se dade i naziv i titula koju po svojoj spremi ne bi mogli imati. To je najglavnija i najbitnija promena Skupštinskog zakona. Ostale promene videćemo kod pojedinih paragrafa.

Kada svaki od vas pročita ovaj zakonski predlog, ipak mu stvar neće biti mnogo jasna niti će biti upućen u čitavo ovo zamršeno pitanje bez jednog potrebnog i opširnijeg obrazloženja stvari. Zato ćete mi dozvoliti da se vratim na jedan kratak istorijat celog ovog pitanja, koje treba sada definitivno da skinemo sa dnevnog reda, da se ono ne bi protezalo više, kao što se protezalo 14 punih godina do danas.

Gospodo senatori, mi smo i u ovom pitanju — premda moram naglasiti da to nije tako krupna i velika stvar, niti ima zamašaj svih onih zakonskih projekata o kojima je malo pre govorenio i o kojima ćemo još govoriti, ali je stvar postala više nezgodna i neprilična i jedanput se moralо dokrajčiti ovo pitanje, kažem — mi smo u ovom pitanju dobili jedno rđavo nasleđe iz prošlosti, kao i u mnogim drugim stvarima. U raznim pokrajinama naše države, koje su pripadale raznim političkim jedinicama, bila su razna zakonodavstva, razni sistemi u mnogim granama državnog i javnog života i to smo nasledstvo zatekli i u pogledu ovog pitanja zubarstva. Tu je bilo vrlo raznovrsnih zakona i propisa; negde su postojali, a negde nisu nikako ni postojali i zato je nastalo onakvo stanje, kako smo ga zatekli prilikom ujedinjenja. U tom pogledu dovoljno je da nabrojim sve one razne nazive onih ljudi koji su se bavili zubolekarskim poslovima, počev od doktora celokupne medicine koji su se specijalizacijom pre od šest meseci ili godine dana bavili isključivo zubolekarskom praksom. Pored tih najkvalifikovanih doktora celokupne medicine postojali su još mnogi drugi. Tako je bilo zubnih lekara koji su dobili taj naziv prvašnjim rešenjima, a koji faktički nisu bili doktori medicine; onda je bilo zubnih hirurga, zatim naziv dentista, naročito koji su svršili nauke na stranim ustanovama, ali opet bilo je i takvih, koji su svršili dentističke škole u stranim državama koje su bile u rangu fakulteta i gde su primani u te škole sa maturom, sabilo je i takvih dentističkih škola, koje su se svršavale ta manjim brojem godina, pa nisu čak tražili ni prethodnu gimnazisku spremu. A što je najvažnije i što najviše tangira ovu današnju našu raspravu, to je ona druga kategorija ovih ljudi, koji su se bavili zubno-lekarskom praksom, to su zubni tehničari. Ovi zubni tehničari u početku i pre celog ovog pitanja, od kada je ono postavljeno na dnevni red, bili su čisto tehnički radnici koji su radili samo tehničke poslove u tom zvanju, ali sticajem prilika i u toku vremena oni su radili u zubno-lekarskoj ordinaciji kod zubnih lekara raznih vrsta; oni su puštani od stručnjaka da rade i one poslove, za koje nisu bili strogo kvalifikovani, i tako su se razvili kao neki posebni dentistički radnici i počeli su da otvaraju svoje samostalne zubnotehničke ordinacije. Tako se razvila ova stvar još i od pre rata u pojedinim pokrajinama, a naročito za vreme rata i

posle rata ovi zubni tehničari počeli su vršiti i izvoditi zubolekarsku praksu, i imaju svoje ordinacije. S time je ta stvar i došla u ovaj stadij u kome se danas nalazimo. Tako je trajalo od oslobođenja, od godine 1919 i kroz celo ovo vremе ovo pitanje stajalo je nerešeno. Učinjena je prva greška kod toga ta, što se ovo pitanje nije odmah u početku uzelo u pretres. Da se je ovo pitanje prvih godina iza Oslobođenja rešilo, mi danas ne bismo imali prilike da o ovom raspravljamo. A onda u početku dalo bi se to pitanje rešiti mnogo lakše i sa mnogo manje koncesija nego što se to čini danas.

Danas kad je prošlo 14 godina od onoga prvog roka, danas je tu stvar mnogo teže rešiti i mnogo je teže dovesti ovo celokupno pitanje do one osnove na kojoj je ono trebalo od početka da bude rešeno. Zato je i bio cilj Zakona od 1930 god. da se u ovome pitanju jedanput stvori red i da se jedanput ova stvar reši kao i to da se zatećeno stanje jedanput likvidira. Zakon od 1930 god. usvojio je za princip — a to je sasvim opravdano sa gledišta medicinske nauke — to, da će se u buduće moći baviti zubnim lekarstvom kao i lečenjem bolesti zuba i usta samo oni doktori celokupnog lekarstva koji su svršili medicinske nauke, a posle svršenih nauka posvetili se tome poslu i proveli na specijalizaciji zakonom propisano vreme. Zakon od 1930 godine može se u glavnom podeliti na dva dela: odredbe prvog dela su odredbe pro futuro, t.j. odredbe koje se bave budućim stanjem stvari, i odredbe drugog dela koje likvidiraju sadašnje stanje stvari. I te odredbe pro futuro postavljaju gore pomenuto načelo: ko može biti zubni lekar i baviti se lečenjem bolesti zuba i usta. Dakle, samo oni koji su svršili medicinske nauke i posle njih proveli propisani rok na specijalizaciji imaju se smatrati kao kvalifikovani za vršenje zubno-lekarske prakse. A druge odredbe ovoga Zakona tiču se zubnih tehničara, koje takođe stavlja na njihovo pravo mesto. I za zubne tehničare predviđeno je da mogu postati zubnim tehničarima tek posle propisno položenih ispitā i posle Zakonom predviđenog vremena prakse na tome poslu. — To je u glavnom osnova i princip osnovni Zakona od 1930 godine. Odredbe zakona od 1930 god. sadrže samo deset paragrafa, koji govore o toj glavnoj materiji pro futuro, dok svi ostali paragrafi sadrže prelazna naredenja i tiču se likvidiranja zatećenog stanja stvari. U tome pogledu Zakon je stao na jedno ispravno stanovište, a to je da se stečena prava ne diraju, kao što to obično ovakvi zakonski propisi i regulišu, a to znači, kad je neko stekao pravo ili na osnovu prvašnjih odredbi ili ranijih rešenja, on to pravo ima da zadrži i sada. Tako isto taj Zakon je priznao i zubnim tehničarima stečena prava. Kako su se i oni domogli dentističke prakse, Zakon im priznaje pravo na tu praksu; — t.j. oni koji su se faktički bavili zubno-lekarskom praksom i imali svoju ordinaciju, oni ta prava zadržavaju i po Zakonu od 1930 god. Međutim, bilo je mnogo zamršenih i komplikovanih pitanja, kao i mnogih naziva koje su imali ovi stručnjaci, pa je bilo teško obuhvatiti sva ta pitanja i rešiti ih Zakonom od 1930 godine.

Zato su u ovom zakonu od 1930 godine učinjene neke omaške, neki propusti, te celo pitanje nije moglo da se završi donošenjem ovog Zakona i nije moglo da se definitivno reši i reguliše na osnovu ovog zakona od 1930 godine.

Zato je Ministarstvo izdalo tri-četiri meseca iza donošenja ovog Zakona pravilnik kao tumačenje nekim paragrafima ovog Zakona, hoteći time da ispravi neke propuste ovog Zakona, ali kad je taj pravilnik

izašao, pojavile su se onda izvesne pravne skrupule, jer su odredbe ovog pravilnika derogirale odredbe zakona, i tako je zakon ostao mrtvo slovo na papiru, a pravilnik kao ni sam zakon nije se stoga ni provodio niti uvodio u život. Zato je Ministarstvo, odnosno g. Ministar bio prisiljen, da sa ovim novim Zakonom koji sada imamo na dnevnom redu, a to je ovaj Zakon o izmenama i dopunama Zakona od 1930 godine, te pogreške i te nedostatke Zakona od 1930 godine ispravi i dopuni, i to pitanje jedanput skine definitivno sa dnevnog reda.

Te omaške prvašnjeg zakona bile su naročito u tome (stvar se u glavnom tiče ovih zubnih tehničara), što ovaj Zakon ne tretira sve zubne tehničare podjedno u svima našim pokrajinama, jer su bile drukčije norme, drukčiji propisi, nazivi itd. i nije uez u obzir, da je to jedna te ista stvar, te se omakla jedna greška, što je ovaj Zakon od 1930 godine priznao onim zubnim tehničarima, koji su se nalazili na teritoriji onih naših krajeva, koji su pripadali nekada austrijskoj polovini bivše Austro-ugarske Monarhije, priznao izvesna prava — odnosno konkretno da govorim: priznao pravo dentističke prakse onako, kako su ga imali i kako su ga vršili bez ikakvih drugih uslova, bez ikakvog ispita i bez kakvog daljeg postupka. Jednostavno im je priznao ono stanje, kakvo je zatećeno zakonom 1930 godine, — dočim onim drugim isto takvim zubnim tehničarima, koji su bili u drugim pokrajinama bivše Austro-ugarske Monarhije, a isto tako i Kraljevine Srbije, nije priznao to pravo onako, kako je priznao ovim tehničarima u Sloveniji i Dalmaciji, nego ih je podvrgao jednom ispitu dentističkom i još nekim drugim uslovima za sticanje demističke prakse.

To je onda napravilo jedno neraspoloženje među ovim staležom, u onim krajevima, gde ovi zubi tehničari nisu stekli ono isto pravo kao u Sloveniji i Dalmaciji, i to je izazvalo nezadovoljstvo i negodovanje.

Stvar se razvijala tako, da su oni tražili ta prava, koja su drugi dobili i stvar je došla do toga, da se ovim zakonskim predlogom, koji je pred nama, hoće da isprave oni nedostaci zakona od 1930 godine.

Naravno da je sada nastalo i izvesno rivalstvo između lekara specijalista za bolesti usta i zuba i ovih tehničara, koji vrše dentističku praksu, i nastala je jedna agitacija sa obe strane. Jedni su bili za ove koncesije, a drugi protiv njih.

Zbog toga je došlo do toga da je Ministarstvo u tome pogledu sazivalo i ankete i došlo je do nekog sporazuma, ali stvar je ostala još definitivno nerezlena, dok nije predlog podnesen Narodnoj skupštini i sada Senatu na definitivno rešavanje.

Odbor koji je proučavao ovaj zakonski predlog, saslušao je sve merodavne i zainteresovane faktore i s jedne i s druge strane, primao deputacije, razne pretstavke itd. i onda je na temelju toga kada je saslušao sve zainteresovane strane, proučio sve predloge za i protiv i došao u saglasnost sa pretstavnicima Ministarstva odnosno sa g. Ministrom, te se došlo do ovog zakonskog predloga kako je danas predložen vama na odobrenje.

Ja držim, gospodo senatori, da je ovaj Zakon donesen na osnovu stanja kako se razvijalo i kako je zatećeno i kako smo ga gledali i posmatrali kroz ovih 14 godina i kako su ga tolerirale naše vlasti, i kako se toleriralo ovo i pre rata od dotičnih vlasti i sada jedno takvo stanje ne može se i nije moguće drukčije rešiti

nego li na ovakav način kako je to ovim zakonskim predlogom učinjeno. Tu može biti i ne biti raznih skrupula i prigovora naučnih i medicinskih, skrupula i zameraka, ali jedanput ustaljena praksa najjači je argument i najjači je razlog da mi ovaj zakonski predlog prihvatišmo kako je predložen, jer drugog izlaza apsolutno nema.

Mi ne možemo ovaj dosta veliki broj ljudi lišiti onoga njihovog posla i onoga rada koji su oni vršili kroz najmanje 14 i 15 godina pa i više i jednostavno im oduzeti njihov kruh, hlebae, koga oni svojim radom zaslužuju. (Glasovi: Tako je!). Zato ja u ime Odbora mišljenja sam i predlažem g.g. senatorima da prihvatišmo ovu zakonsku osnovu u načelu ovako kako je izložena i kako je predložena, a o detaljima ćemo govoriti kad se bude ova zakonska osnova pretresala u pojedinostima. (Pljeskanje).

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospodo senatori, do sada su se prijavili za reč g.g. senatori dr. Vladimir Ravnihar i Stanojlo Vukčević. Reč ima g. dr. Ravnihar.

Dr. Vladimir Ravnihar: Kod donošenja zakonskih predloga, gospodo senatori, koji dolaze iz jednoga ili drugoga Ministarstva, moramo da imamo motivni izveštaj, izveštaj o motivima, koji su rukovodili Kraljevsku vladu da je donela novi Zakon ili novelu ka posjedecem Zakonu. Takav izveštaj bio bi nam potreban osobito u konkretnom slučaju, kad nam je donesen Zakon u takvom fragmentarnom obliku, kako to naglašava izveštaj Odbora, i kad nam je potrebno raspravljati o veoma komplikovanoj materiji, koju je teško savladati i stručnjaku, pa i pravniku, a kamo li laiku. Treba poznavati čitav istorijat ovog predmeta; treba znati kako se razvijalo pravo zubnih lekařa s jedne strane, i zubnih tehničara s druge strane; kako je došlo do Zakona od 18. novembra 1930 godine, kojim se tobož uvelilo međusobno razmerje među lekarima i zubnim tehničarima, te koji su bili razlozi da se posle dvoljetnog trajanja Zakona opet donese nova. Naše zakonodavstvo po ovom predmetu počinje sa Pravilnikom o zubnim lekarima i zubnim tehničarima od 28. avgusta 1919 godine. Na to smo dobili razna rešenja Ministarstva narodnog zdravlja sa izmenama i dopunama pomenutog Pravilnika. Zakon od 1930 godine sam govorim o rešenju Ministarstva narodnog zdravlja od 30-III-1929 godine, s kojim se zamjenjuje neko ranije rešenje od 22 decembra 1926 god. Zajedno sa Zakonom od 18. novembra 1930 g. dobili smo Pravilnik za vršenje ovoga Zakona, a nakon Zakona novo rešenje Ministarstva narodnog zdravlja sa izmenama i dopunama Pravilnika od 24. avgusta 1932 godine. Trebalо bi poznavati organsku vezu među svima tima zakonskim propisima sve do predmetne novele, da bismo mogli potpuno razumeti ratio legis ove novele.

Zakon od 1930 godine pravi razliku među dentistima i zubnim tehničarima, govorim o stečenim pravima dentista i zubnih tehničara, i oni sami se rado pozivaju na ova stečena prava. Zakon napominje u tom pogledu Uredbu od 23. marta 1922 godine, koja je važila za koncesionirane zubne tehničare, nadalje Obredni zakon iz 1884 godine za Hrvatsku i Slavoniju, pa iz iste godine Obredni zakon za ostale bivše austrijske pokrajine. Ne bi li bilo dobro da upoznamo do kraja ova stečena prava, da možemo prosudjivati nameru podnesene novele? To već s razloga, jer zubi tehničari pod stečenim pravima

razumeju mnogo više nego što im dozvoljava pisani zakon, odnosno napomenute odredbe, stečena prava, koja su sebi prisvojili praeter legem na temelju ilegalne ovlasti i — što treba da se naglasi — od nekih zubnih lekara tolerirane prakse.

Držim da niti ne bi došlo do predmetne novele, ako bi se bio tačno obeležio opseg stečenih prava u smislu zakonskih propisa, te ako bi se Zakon od 1930 godine striktno proveo.

Zakon od 1930 godine daje u § 17 dentistima pravo, da mogu raditi sve Zubotehničke i dentističke radeve u ustima, a zabranjeno im je lečenje bolesti usta i desni, upotreba rentgenovih i svih drugih lekovitih zraka, upotreba opšte narkoze i vršenje svih krvavih operacija, osim vađenja zuba. Već tu se najavlja pitanje: šta su bolesti usta i desni, nije li bolestan zub ili bolestan koren zuba već bolest usta, nije li lečenje korena u najviše slučajeva krvava operacija? Moram da utvrdim da već Zakon ograničava ova stečena prava dentistima toliko, da bi bili zubni lekari zadovoljni samo ako bi se Zakon i u praksi tako proveo kako je bio zamišljen. Sankcije u tom pogledu su nedostatne. A isto to se može reći za stečena prava zubnih tehničara, koja ima u vidu § 18. Ni u slučaju, ako se obrt zubarskih tehničara smatra kao koncesionirani obrt, na osnovi austrijske naredbe Ministarstvo trgovine od 29 marta 1892 godine drž. zak. broj 51, koja je važila za Sloveniju i Dalmaciju, a još manje u slučaju, ako se smatra ovaj obrt kao rukodelski, zanatski obrt u smislu naredbe biv. zemaljske vlade za Hrvatsku i Slavoniju od 11. januara 1904, br. 825.641, izdate u vezi § 5 Obrtnog zakona. Ni u jednom, ni u drugom slučaju, velim, zubni tehničari nisu zadobili pravo da rade u ustima sve ono što oni reklamiraju za sebe, odnosno što misle da mogu reklamirati.

Prema naredbi za Hrvatsku i Slavoniju uopšte nije bio dozvoljen ma kakav rad u ustima, što je po shvatanju ovoga obrta kao rukodelskog, zanatskog obrta samo po sebi razumljivo. A ni austrijska naredba koja je zubno-tehnički obrt stavila među koncesionirane obrte, zubnim tehničarima nije davala prava koja oni danas reklamiraju.

§ 2 ove naredbe kaže u tom pogledu doslovno: „Das Gewerbe der Zahntechnik umfasst die gewerbsmässige mechanische Herstellung von künstlichen Zähnen, von Ersatzstücken für den menschlichen Mund und von Bestandteilen solcher Ersatzstücke. Der Zahntechniker ist berechtigt, die Abdrucknahme und die Anpassung von Zahnsatzstücken in vollkommen gesunden menschlichen Munde selbstständig auszuführen. Es ist jedoch untersagt, irgendwelche Verrichtung in dem nicht vollkommen gesunden Munde des Menschen oder auch bei vollkommen gesundem Zustande des Mundes irgendwelche, die Beschaffenheit der Gebilde desselben verändernde Eingriffe, wie Abkneipen von Zahn und Zahnwurzel spitzen, Abseilen, Reinigungen und Konservieren von Zähnen, Entfernen schadhafter Wurzeln u.s.w. vorzunehmen.“

Dozvoljava, dakle, samo mehaničku opravku veštačkih zuba, nadomestnih, naknadnih komada za usta i delova takvih naknadnih komada. Tehničaru je samo dozvoljeno da samostalno izvrši otisak u potpuno zdravim ustima, prilagođivanje naknadnih zubnih komada, a zabranjeno mu je da radi u nepotpuno zdravim ustima ili da i u potpuno zdravim ustima

dozvoljava posezanje koje je u stanju da preinaci kakvoću usnog otvora, na primer uglaviti zube u koren zuba, struganje, čišćenje i konserviranje zuba, vađenje pokvarenih korenih i t. d.

Priema tome, vidimo kako je liberalan Zakon iz 1930 godine, koji daje zubnim tehničarima sa izvesnim kvalifikacijama mnogo više nego što su opsezala stečena prava na temelju zakona i uredaba, na temelju kojih su dobili dozvolu za vršenje obrta. A kako je u istini u praksi znamo svi. Svi dalji naporu zubnih tehničara idu za tim da se krug ovih po Zakonu od 1930 godine favoriziranih tehničara još p. oširi. I ova novela o kojoj je sada reč blagodari za svoju egzistenciju ovome natezanju. Ako bismo se samo obazirali na prava zubnih tehničara, stečena na osnovu pravilnika i uredaba pre 1930 godine, onda bi § 18 Zakona iz 1930 godine u najboljem slučaju mogao da glasi: „Pravo dentističke prakse u granicama § 17, bez dozvole davanja injekcija, vađenja zuba i lečenja korena, sa nazivom dentista, tehničari dobijaju...“ i t. d.

Što se tiče naziva dentista-tehničar, smatram u smislu predloga za umesno, da se ovim nazivom, — a boji bi bio naziv: diplomirani zubni tehničar, — izmeni naziv dentista po smislu § 18 ovako: Izuzeta su lica iz § 17, koja neka taj naziv dentista zadrže. Naziv dentista je u svima državama vezan za akademsku nauku, sleduje dakle samo zubnim lekarima.

Zakon od 1930 godine izrađen je na načelu, da lečenje zuba, oporavljanje korena, rad u zdravim i bolesnim ustima pripada medicinskoj struci. Treba štititi i čuvati prava akademskih zvanja i otkloniti svaki pokušaj zadiranja u ova prava od strane nestručnjaka. To načelo mora da važi za sva zvanja, koja su osnovana na akademskim naukama, za lekare tako isto kao i za apotekare, inžinjere, za advokate ili za p. olesore.

Prelazna naredjenja Zakona od 1930 god. mogu da imaju samo nameru da polagano likvidiraju jedno stanje, koje je ustanovila praksa mimo zakonske propise. Da se ovi propisi striktno izvršuju, stvar je vlasti, a tu likvidaciju treba požuriti. U koliko predlog Odbora za proučavanje ove zakonske novele služi toj nameri, ja ću glasati za ovaj predlog.

Potpričednik dr. Fran Novak: Rečima g. dr. Stanojlo Vukčević.

Dr. Stanojlo Vukčević: Gospodo, moram odmah u početku da kažem da me je ovaj zakonski predlog g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja iznenadio time, što nije podnesen onako kako se podnose zakonski predlozi, nego je, kao što je već naveo g. izvestilac, taj predlog podnet sa iseckanim paragrafima, tako da ne možeš odmah da mu nađeš ni početka ni kraja. Treba dugo vremena tražiti da dovedemo u vezu stari Zakon sa ovim izmenama. Ja sam se stoga nadao, da će Odbor ceo ovaj predlog sasvim preaditi i podneti nam jedan zakonski predlog kako se uopšte zakonski predlozi podnose. Istina, i g. izvestilac je napomenuo da više ne treba na ovaj način podnositi zakonske predloge, ali Odbor je ovakav zakonski predlog primio, što smatram da je pogrešio.

Gospodo, u ovom zakonskom predlogu ima nepravilnosti, pa i nepravdi, jer u § 13 стоји izrekom ovako — a to je dodao Odbor — da svima zubnim lekarima i tehničarima do godine 1922 ostaju i dalje u važnosti njihova prava, dok se onima posle 1922

iako su postali zubni lekari po Zakonu, stavljuju izvesne prepreke. Pri tom treba znati to, da među onim zubnim tehničarima do godine 1922 ima i takvih, koji su polupismeni i koji nemaju pojma o anatomiji i fiziologiji usta, a još manje o patologiji usta i, sem nekog čišćenja usta i vadenja zuba, oni drugo i ne znaju, a to nije nikakav rad kako oni rade. Pri tom, oni koji su od godine 1922 pa na ovamo dobili pravo da budu zubni lekari i tehničari, imaju da podnose dokaze o izvesnim ispitima ili da podnose molbe za rešavanje njihovog prava. Međutim, među njima ima većinom ljudi, koji su svršili maturu, a neki čak i počeli medicinu, ali zbog materijalnih okolnosti nisu mogli da produže studije, nego su morali da podu u zubne tehničare. Dakle, njima se stavljuju prepreke a onima od pre 1922 godine koji nisu dovoljno školovani, dozvoljava se tako reći akademska titula i slobodno vršenje dentističke prakse.

Gospodo, patologija usta i zuba je jedan veoma važan deo opšte patologije čovečjeg organizma. Zato smatram da jedan zubni lekar mora pre svega dobro da prouči anatomiju i fiziologiju usta i zuba, pa tek onda da uči patologiju.

Kroz usta prolaze mnoge stvari. Prolazi prvo hrana i piće, pa onda, razume se, udišemo na nos i usta vazduh, a u vazduhu ima maha zaraznih klica i zaraznih bolesti. I onda, naročito ako su još zubi rđavi i ako se ne neguju, onda, razume se, svaki može vrlo lako da se zarazi raznim zaraznim bolestima. Ja znam izvesne zubne tehničare koji su radili ovako. Kad im dođe pacijent, oni malo spolja očiste kamen sa zuba, pa ga malo properu, pa onda napune šupljinu zuba, ali u stvari zub ne očiste, oni ga ne dezinfikuju. Posle kratkog vremena dolazi taj pacijent lekaru sa otečenom vilicom i silnim bolovima. Dakle, vidite kakva je nepravda učinjena onim § 13. Uopšte, zubi koji se ne neguju, mogu da proizvedu vrlo rđave posledice ne samo u ustima nego i inače. Dalje, preko zuba može da dođe svakojaka zaraza, a naročito kroz šupljine zuba koji se ne neguje, ne očisti i plombira.

Na osnovu svega toga, gospodo, ja smatram da ovaj predlog zakonski nije ispunio ono što je trebalo da ispunji. Zbog svih ovih stvari koje su napomenuli g. izvestilac i Odbor, ja podnosim Senatu ovakav predlog: „Predlažem da se ovaj predlog Zakona vradi Narodnoj skupštini sa napomenom da ona preporuči Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja da prikupi podatke — tačne podatke — o zubnim lekarima i zubnim tehničarima, pa da sastavi jednu stručnu komisiju koja će izraditi predlog zakona, te da se jednom prekine često menjanje zakona.“ A vi vidite iz izveštaja i predloga da je bilo vrlo često menjanje samoga zakona, a i menjanje pravilnika. To, razume se, gospodo, dovodi u zabunu i administrativne i izvršne i sudske vlasti, jer se one često ne mogu snaći pri rešavanju izvesnog predmeta.

Ja predlažem ovo i, razume se, izjavljujem da ne mogu glasati za ovaj zakonski predlog.

Potpričednik dr. Fran Novak: Ima reč g. Ministar fizičkog vaspitanja naroda.

Ministar fizičkog vaspitanja naroda dr. Lavoslav Hanžek: Gospodo senatori, kad bi ovo pitanje bilo raspravljano 1930 godine na osnovu kriterijuma koji je izneo g. Ravnihar, onda, bez sumnje, ne bi došlo do dosadašnje izmene ovoga Zakona.

Kad bi se bile smatrале kao pravo merodavne samo one tekovine koje se osnivaju na pravu, onda

nesumnjivo ne bi bio dat u Zakonu od 1930 godine onaj delokrug koji je bio dat tehničarima. Ali baš to što je kod donošenja Zakona od 1930 god. bio merodavan faktični i praktični rad zubotehničara, bez obzira na to da li imaju za to zakonskoga prava, povučeni su u krug ovlaštenih svi zubotehničari koji su kakav rad izvrsivali. Data su im prava kakva proizlaze iz § 17 i 18 Zakona. Teškoće iz Zakona od 1930 godine sastoje se u tome, što je taj Zakon upotrebljio izraz „koncesija“ po stavu 1, a nije navedeno kakve i koje koncesije, nego samo opšti izraz koncesija. U samom Pravilniku protumačen je taj izraz onamo da se pod koncesijom ima razumevati svaki akt pravni pri donošenju na izvesnom pravnom području, koji ovlašćuje na ovako izvršenje zubotehničarske prakse. A kakvo izvršenje zubotehničarske prakse, sa kojom sadržinom, — to nije navedeno. Ali, ako se analizira zakonsko stanje u pojedinim pravnim područjima, onda se mora kazati da nijedno pravno područje nije davalо ona prava koja se pod tim izrazom „koncesija“ podrazumeva. Ali, nastaju teškoće u tome što se u Pravilniku počelo primenjivati da se pod koncesijom podrazumeva samo ona koncesija koja se osniva još od doba Austro-Ugarske od 1892 godine. U pogledu takvog tumačenja bili su kao favorizirani svi oni sa austrijske pole, koji su dobili tu koncesiju, a bili su zapostavljeni iz područja Hrvatske i Srbije koji nisu pod tim nazivom imali dozvole.

Moram istaknuti da ni koncesija nije predviđala posebne kakve kvalifikacije osim trogodišnje naukovanje ili šertovanje kod zubnog lekara ili zubnog tehničara, odnosno dvogodišnju praksu, ako je dočišči bio kod mehaničara ili zlatara, ili šestogodišnju praksu kalfovanja, od kojih je morao biti tri godine kod zubnog tehničara, a tri godine kod lekara, — dakle bez ispita dobili su koncesiju. U području Hrvatske i Slavonije, gde zakon od godine 1884 ne pominje zubotehničare, ne navodi se ništa o zubotehničarima. Tek u naknadnim naredbama Zemaljske vlade za Hrvatsku i Slavoniju od 1892 spominju se zubotehničari, gde se kaže da je to zanat koji je vezan na dozvolu sa sposobljenjem. U zakonu obrtnom od 1884 bila su dva sistema zanata ili obrta: jedan sa sposobljenjem, a drugi sa dozvolom. Pod dozvolom mogao je biti bez sposobljenja i sa sposobljenjem. Dakle, zubotehničarski zanat po zakonodavstvu Hrvatske i Slavonije spadao je pod obrt odnosno zanat koji je vezan za dozvolu uz sposobljenje, a to je bilo tri godine šertovanja i tri godine kalfovanja. Ni u austrijskoj poli, ni u Hrvatskoj i Slavoniji, oni nisu smeli raditi ono što treba da se radi u ustima pacijenata. U našoj poli nisu smeli ni negative uzimati, dok su to smeli u austrijskoj poli raditi, i to je bila sva razlika. Ali, i u Hrvatskoj i Slavoniji i u Austriji izvršivali su sve radevine koji se vrše u zubotehničkoj praksi, i zubni lekari su odgajali u svojim vlastitim laboratorijima i ordinacijama te iste ljudi, koji su izvršivali sve te radevine u ustima pacijenata pod njihovim vlastitim nadzorom, i onda su ih provideli svedodžbama i pustili ih u svet, na osnovu čega su dobili svoje obrtnice. Ovo stanje koje je nastalo iz Zakona od 1930 godine potaknulo je sve one sa područja Hrvatske i Slavonije da traže to isto pravo kao što gaji imaju i njihovi kolege u Sloveniji, koji bez ikakve više kvalifikacije mogu stići to pravo da postanu dentisti tehničari. Ovo se natezanje vodilo duže vreme kod upravnih vlasti, kod Ministarstva i kompliciralo se

tako, da je Ministar socijalne politike bio prisiljen da nešto učini u tom pogledu.

On je to mogao izvesti na dva načina: prvo, mogao je izmeniti Pravilnik u kome je dato jedno tumačenje praeter i sekundum legem, jer nigde nema u Zakonu od godine 1930 propisa što se podrazumeva pod „koncesija“, nego je definicija tek data u Pravilniku. On se, međutim, odlučio da pribegne Zakonu o izmenama i dopunama, jer je takav predlog našao izrađen od njegovih predstavnika, koji su uvideli da se to zakonsko stanje mora promeniti.

Ja bih mogao da rezimiram i da kažem da gospodin Ravnibar ima pravo kad govori da Zakon od godine 1930 nije honorirao pravno stanje, ali moram kazati na odbranu ovog zakonskog predloga, da on honorira ono pravno stanje, koje je inaugurirao Zakon od godine 1930. Ministar socijalne politike, uostalom, nije taj Zakon doneo samo iz pravnih pobuda. Istina da su u Zakonu 1930 godine bile omaške i sa tehničke zakonodavne strane, ali je njegova briga bila u tome da reši jedan socijalni problem. On u tom pogledu nije postupao isključivo kao Ministar narodnog zdravlja, ali je postupao kao Ministar socijalne politike. Sam Zakon kako je donesen 1930 godine i kako se nadopunjuje i izmenjuje ovim zakonskim odredbama, deli se u dva dela: za zakonsko stanje pro futuro, u kome su uzeti čisto medicinski znanstveni principi. To je idealno stanje za sav medicinski rad u ustima, koji se potpuno poklapa sa znanstvenom tekomnom i legislativom u najmodernijim državama. U drugom delu, u prelaznim narednjima, on likvidira jedno zatećeno stanje. On ga mora likvidirati, jer je to jedan socijalni problem. Mi smo nekada imali apotekare sa četiri razreda gimnazije, posle sa šest razreda, onda sa osam, pa sa maturom i, najzad, sa akademskom spremom; ali nikada nije nikomu palo na pamet da svim onim apotekarima koji su imali samo četiri razreda gimnazije, oduzme koncesiju. I, koliko se ja sećam, ovi apotekari izvršivali su svoje znanje do kraja svog života na punoj visini farmakoloske znanosti. Tako isto ima veterinara koji su bili potkivači sa malom praksom u vojsci, ali su oni i onda, kad su došli kvalifikovani, akademski obrazovani veterinari, izvršivali svoj zadatok veterinarske službe, i nikom nije palo na pamet da im oduzme njihov položaj. Isto tako mi smo imali upravnih činovnika u Hrvatskoj i Slavoniji; to su bili naši graničarski oficiri koji su svršili jedan mali Fervaltungs kurs, ali i posle, kad se tražila akademska kvalifikacija za upravne činovnike, nikome nije palo na pamet da smeni one stare činovnike ili da im oduzme pravo dalje rada.

Isto je tako kod jurista akademičara, u odnosu na one posle utriuske juris. Naši stari akademici su mogli da vrše i dalje svoju praksu. — G. Ministar socijalne politike, donoseći ovaj Zakon, znao je da ima mnogo ljudi koji bi bili uništeni u svojoj egzistenciji, pa je se starao da se to što pre spreći donošenjem jednog Zakona, jer što pre bude to pitanje zatvoreno, to će biti manje štete za pojedine ljudi i biti stvorena veća mogućnost za progres. — Gospodo, da se to pitanje još 1919 godine zatvorilo, u onome vremenu kad je bivši Ministar g. Korać donosio pravilnik za zubne tehničare i lekare; da su se još onda izjednačile koncesije sa pismenima i obrtnicama; da je onda to pitanje rešeno, kada je postojao i jedan sporazum između stomatologa i zubnih tehničara, — da se to

sve onda rešilo, ne bi se došlo do ovog današnjeg neželjenog stanja. U tome vremenu, onda, bio je vrlo mali broj zubnih tehničara, i onda je pitanje moglo biti mnogo lakše rešeno. Danas je već stvar komplikovanija: da li zato što je rentabilitet toga posla veliki, ili zato što je lečenje zuba stvorilo veći broj zubara i lekara, ili, najzad, zbog toga što su naši zubi slabiji, — glavno je da se od godine do godine broj interesnata, koji će vikati i boriti se za svoja stečena prava, sve veći. Iako se to pitanje danas ne bude zatvorilo, u budućnosti će stvari biti mnogo teže i mnogo gore.

Ovaj Zakon o izmenama i dopunama, pored pravnog momenata, vodio je računa i o jednom nacionalno-političkom momentu. Naši ljudi, kad god se negde nešto dogodi, ne gledaju toliko na samu stvar koliko na neku ravnopravnost koja treba da bude sprovedena na svim delovima naše teritorije i podjednaka za sva plemena i za sve ljude. Čim su naši ljudi u Hrvatskoj, Slavoniji i Srbiji videli da su Slovenci bez muke mogli u ovoj stvari da produ, oni su odmah viknuli: Pa zar Slovenci ovako, a Srbi i Hrvati drugačije. I to je bio jedan razlog, razlog ravnopravnosti, da se ovo pitanje već jednom skine sa dnevnog reda. Ministar socijalne politike, donoseći ovaj Zakon, nije postupao aprioristički, već je sazvao anketu, koja se saštojala iz zastupnika Ministarstva socijalne politike, Ministarstva trgovine i industrije, Ministarstva unutrašnjih poslova, eksperata — stomatologa i zastupnika zubnih tehničara, — i ovo što je doneto kao izmena Zakona od 1930 godine, to je plod sporazuma, i na to su pristali i lekari i zubni tehničari.

Pristali su u svima tačkama, osim jedne, a to je bilo u pogledu mesta vršenja prakse.

Prema tome, zakonski predlog kako je podnesen, ne može da podnese zamerke niti sa staleške strane, jer je i sa staleškog gledišta pitanje potpuno rešeno.

Imao bih još nekoliko reči da kažem u pogledu toga što se govori, da zubni tehničari vrše jedno zvanje, za koje nisu spremni, i da je velika pogibelj da oni u ustima, kao neznalice, kao nepismeni ljudi, ne poznavajući niti anatomiju, niti patologiju, ne mogu na tome dobro da rade. Ja mogu gledati toga načesti samo to, da su zubni tehničari, koji danas vrše svoju praksu, učenici naših zubnih lekara.

Što se tiče same manuelne tehničke veštine, znade se da takvu manuelnu tehničku veštinsku može sebi da pribavi čovek manjih kvalifikacija sa više uspeha, nego čovek koji se bavio teoretskim i znanstvenim radom. Manuelni rad uvek stradava, kad se neko bavi znanstvenim poslom, i zato koliko sam imao prilike videti, mogu da kažem da je izobrazba, spremnost i veština naših zubnih tehničara na visini. Ja to govorim iz iskustva, jer sam si sam kod zubnih tehničara dao praviti zube. (Veselost).

Ja mislim, gospodo, da je Odbor, koji je imao pred sobom taj Zakon procenio sve te momente, o kojima sam ja ovde govorio, i on je doneo jednu soluciju, koja Kraljevska vladu potpuno zadovoljava. Kraljevska vlast izjavljuje, da na izmene, koje je Odbor ovog Senata doneo glede zaključka Narodne skupštine, pristaje i zakonski predlog, kako ga je Odbor Senata predložio, usvaja. (Odobravanje i aplauz).

Potpričednik dr. Fran Novak: Ima završnu reč g. izvestilac.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: Na izlaganja g.g. predgovornika ja nemam ništa drugo da primetim, samo

konstatujem, da su gospodа predgovornici, naročito g. Ministar, zastupnik g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, usvojili i prihvatili ono mišljenje koje je doneo Odbor za proučavanje ovog zakonskog predloga.

Jedino imam da primetim na izlaganje uvaženog g. senatora dr. Vukčevića, da ja kao izvestilac iz svega ovoga što je ovde rečeno ne bih mogao prihvati onaj predlog, koji je predložio, da se ovaj zakonski predlog vrati Skupštini, pa da Skupština opet pošalje Ministru natrag, da on sazove nanovo izvesnu ankutu i da to pitanje nanovo proučava, — jer, gospodo, kao što sam u početku naveo, ovo je pitanje dovoljno i svestrano proučavano ne samo sa naučne strane, nego i sa socijalne i sa staleške strane. Kao što ste čuli, sazvane su ankete i konferencije od zainteresovanih faktora, i sve ovo što je doneto, doneto je kao rezultat sporazuma, koji je postignut među zainteresovanim na tim konferencijama i anketama.

Zato molim g.g. senatore, da dalje ne dužimo o ovom predmetu, da ne govorimo dalje, nego da stupimo glasanju u načelu. Samo pre toga dozvolite mi da pročitam izveštaj Odbora koji je ovaj zakonski predlog pretreso:

SENATУ KRALJEVINE JUGOSLAVIJE,

Beograd.

Naročiti Odbor za proučavanje predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i o Zubnim tehničarima, uzeo je u pretres i proučavanje ovaj zakonski predlog, onako kako ga je Narodna skupština usvojila i poslala na rad Senatu, te je na svojim sednicama od 18 novembra do 12 decembra o.g., nakon svestranog rasmatranja u celini i pojedinostima, rešio da ovaj Zakon usvoji sa nekim izmenama i dopunama.

Sa formalno-tehničke strane Odbor izražava mišljenje da je donošenje ovakovih izmena i dopuna na 18 paragrafa jednog Zakona od ciglih 28 paragrafa nežgodno i svrsi neshodno, jer se sravnjivanjem i uspoređivanjem raznih ispravaka, umetaka, dopuna i izostavljanja pojedinih reči, rečenica, stavova i interpunkcije neočeno otežava rad na proučavanju takovih zakonskih osnova, u mesto da se je predložio sam izmenjeni i popravljeni prvočitni zakon u celosti sa potrebnim obrazloženjem i napomenama. Zato je ovaj Odbor ovim zakonskim predlogom rešio da svaki izmenjeni i dopunjeni paragraf Zakona od 18 novembra 1930 god. doneše u celosti onako, kako je isti predloženom zakonskom osnovom izmenjen i dopunjeno.

Dostavljajući Senatu prednji izveštaj sa tekstrom zakonskog predloga kako ga je ovaj Odbor usvojio, Odboru je čest moliti Senat da izvoli prihvati ovaj zakonski predlog, i radi izmena i dopuna učinjenih u tekstu zakonske osnove, prihvaćene od Narodne skupštine, da izvoli postupiti u smislu zakonskih propisa.

Za izvestioca određen je g. Krulj dr. Uroš, senator.

9. decembra 1932 god.

Beograd.

Sekretar,
Dr. U. Krulj, s. r.

Pretsednik Odbora,
Dr. E. Gavrila, s. r.

Članovi:

Fran Kukuljević-Sakeinski, s. r.
Dr. Lj. Tomašić, s. r.
Dr. Džefer Sulejmanović, s. r.
Dr. M. K. Ivković, s. r.

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospodo, time je pretres Zakona u načelu svršen. Pristupamo poimeničnom glasanju u načelu. Molim gospodina sekretara da izvoli čitati imena g.g. senatora. Molim onu g.g. senatore koji glasaju „za“, da se izvole javiti sa „za“, a ostali sa „protiv“.

Sekretar dr. Ivan Gmajner proziva g.g. senatore koji su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
Alka.aj d-r Isak — otsutan
Altiparmaković Jovan — otsutan
Arnavutović Šerif — otsutan
Barjanin Jovo — za
Bogojević Vasa — za
Vidaković Antun — za
Vljović Osman — za
Vujić Pavle — za
Vukčević d- Stanojlo — otsutan
Gavrila d-r Enilo — za
Gavrilović d-r Bogdan — za
Gaj Ljudevit — otsutan
Glušač d-r Vaso — za
Gmajner d-r Ivan — za
Guasli d-r Georg — za
Gregorin d-r Gustav — za
Desnica d-r Uroš — otsutan
Dobrinić Petar — otsutan
Dragović Milutin — za
Đilić Petar — za
Ivković d-r Momčilo — za
Iličanović Dimitrije — za
Jalžabetić Tomo — za
Janković Stjepan — za
Jovanović Ž. Miloje — za
Karamehmedović d-r Hamdija — otsutan
Kovačević Toma — otsutan
Kostić Petar — otsutan
Kostrenić d-r Marko — za
Kotur d-r Đura — za
Krulj d-r Uroš — za
Kukuljević-Sakcinski Fran — za
Ljubibratić d-r Savo — za
Mažuranić d-r Želimir — otsutan
Majstrovic d-r Ivan — za
Marjanović Milan — otsutan
Mahmutbegović Sefedin — za
Mićić d-r Mića — za
Mihaldžić Stevan — za
Muftić Salem — otsutan
Nešković Jovan — otsutan
Obradović Paja — za
Pavelić d-r Ante — otsutan
Ploj d-r Miroslav — za
Popović Daka — za
Popović Matija — za
Popović Milan — za
Ravnihar d-r Vladimir — za
Radovanović Krsta — za
Radulović Marko — otsutan

Rajar d-r Janko — otsutan
Rožić d-r Valentin — otsutan
Samurović Janko — otsutan
Simonović Milan — otsutan
Smiljančić Krsta — za
Stanković Jovan — za
Stanković d-r Radenko — otsutan
Sulejmanović d-r Džafer — za
Teslić Petar — za
Timotijević Kosta — otsutan
Tomašić d-r Ljubomir — za
Tomić Svetozar — otsutan
Trinajstić d-r Dinko — za
Ubavić Pavle — otsutan
Franeš d-r Oton — otsutan
Hadži Bošković Trajko — otsutan
Hadži Ristić Špija — za
Hribar Ivan — za
Cvetković Jordan — za
Čerović Gavrilo — otsutan
Šverljuga d-r Stanko — otsutan
Šilović d-r Josip — za
Šola Atanasije — za
Šuperina d-r Benjamin — otsutan

Posle glasanja.

Potpričednik dr. Fran Novak: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 46 gospode senatora i svi su glasali „za“. Prema tome, objavljujem da je ovaj zakonski predlog u načelu primljen. — Prelazimo na raspravu u pojedinostima. Molim g. izvestioca da zauzme svoje mesto.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: Gospodo, prelazeći na pretres ovoga zakonskog predloga u pojedinostima imam samo napomenuti, da su u ovom štampanom tekstu, koji nam je uručen, podvučene sve one izmene i dopune, koje su usvojene u senatskom Odboru i koje sada treba Senat da usvoji. To je iz tehničkih razloga, da se može odmah videti koje su izmene i dopune učinjene u zakonskoj osnovi.

Ovaj predlog Zakona glasi ovako. (Čita našlov predloga Zakona i § 1. — Vidi sast. X.)

Glavna izmena je u tome, što je prvobitno vreme specijalizacije od dve godine skraćeno na godinu i šest meseci.

Odbor je bio toga mišljenja, pošto je dosadanje specijaliziranje zubnih lekara trajalo jednu godinu dana, da bi bilo previše duplirati taj rok na dve godine, pa je produžio taj rok za šest meseci, t.j. na jednu i po godinu.

Potpričednik dr. Fran Novak: Pristupamo glasanju. Gospoda koja primaju § 1, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 1 primljen. Izvolite čuti § 2.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: Odbor je ovaj paragraf podelio na dva dela na § 2 a i § 2 b, zato što je Skupština ispustila ova dva paragrafa iz Vladinog predloga, pa da bi ostao isti redni broj paragrafa kao i u skupštinskom predlogu.

§ 2 u celosti glasi ovako: (čita — vidi sastanak X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Pošto se niko nije javio za reč, pristupa se glasanju. Gospoda koja primaju § 2, neka izvole sedeti, a koja ga ne primaju, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 2 primljen. Izvolite čuti § 3.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: čita § 3. (Vidi sastanak X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda, koja primaju § 3, neka izvole sedeti, a koja ne primaju, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 3 primljen. Izvolite čuti § 4.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: čita § 4. (Vidi sastanak X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja primaju § 4, neka izvole sedeti, a koja ne primaju, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 4 primljen. Izvolite čuti § 5.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: čita § 5. (Vidi sastanak X.)

Ovde imam da učinim jednu napomenu. U §§ 5, 6, 7, itd. koji su uneseni iz starog Zakona, treba naznačiti datum stupanja na snagu Zakona koji se u tim paragrafima pominje. Tako, u § 5 mesto „pravo prakse pre stupanja na snagu ovog Zakona“ treba da stoji: „pre 25 novembra 1930 godine“. Molim da se to ispravi i u narednim paragrafima.

Potpričednik dr. Fran Novak: Pristupa se glasanju. Gospoda koja primaju § 5, neka izvole sedeti, a koja ne primaju, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 5 primljen. Izvolite čuti § 6.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: čita § 6. (Vidi sastanak X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda, koja primaju § 6, neka izvole sedeti, a koja ne primaju, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 6 primljen. Izvolite čuti § 7.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: čita § 7. (Vidi sastanak X.)

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja su za to da se § 7 primi, izvoleće sedeti, a koja su protiv, izvoleće ustati. (Većina sedi). Pošto je većina sedela, to objavljujem da je § 7 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: Gospodo, u ovom § 18 t.j. 8, dodat je jedan amandman od strane izvesne gospode senatora, u prvom redu od strane g. dr. Ivkovića, i to uz tačku 2 ovog paragrafa. Ja će pročitati prvu i drugu tačku ovoga paragrafa:

§ 8.

„§ 18 menja se i glasi:

Pravo dentističke prakse u granicama § 17 ovog Zakona sa nazivom „dentista-tehničar“ dobijaju:

1) Zubni tehničari, koji su do 1. oktobra 1930 godine stekli na osnovu Uredbe od 20. marta 1892. godine, list drž. zakona br. 55, posebnu zubno-tehničku koncesiju;

2) Zubni tehničari, koji su do 1. oktobra 1930 godine na osnovu ranijih zakonskih propisa dobili dozvolu od nadležnih vlasti (obrtnicu, odobrenje, rešenje) za samostalan zubno-tehnički rad, i ako su do toga datuma u struci proveli najmanje 9 godina, od kojih tri godine kao pomoćnici zubnih lekara, radeći u ustima pacijenata“.

Dakle, uz ovu tačku drugu predložen je od strane dr. Ivkovića i drugova jedan amandman koji glasi:

„AMANDMAN

Predlogu Zakona o izmenama i dopunama o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i o zubnim tehničarima:

Da se tačka druga § 18, koja glasi:

„Zubni tehničari koji su do 1. oktobra 1930 godine na osnovu ranijih zakonskih propisa dobili dozvolu od nadležnih vlasti (obrtnicu, odobrenje, rešenje),

za samostalan zubno-tehnički rad, i ako su do toga datuma u struci proveli najmanje 9 godina, od kojih tri godine kao pomoćnici zubnih lekara radeći u ustima pacijenata;“ da se nakon reči „u ustima pacijenata“ izbriše tačka i zapeta i da se doda:

„....., i koji u roku od 6 meseci posle stupanja na snagu ovog zakona polože dentistički ispit.“

Dakle, dodalo bi se ovoj drugoj tački, da se od ovih zubnih tehničara koji su subsumirani u tačci 2, traži da polože dentistički ispit. Odbor za proučavanje ove zakonske osnove posle predanog amandmana sastao se u svojoj sednici i nije mogao prihvati ovaj amandman i ispravku ove zakonske osnove, i to je utvrdio u svojoj sednici ovim zapisnikom i ovim izvestajem koji glasi:

Beograd, 15 decembra 1932 god.

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Odbor za proučavanje predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i o zubnim tehničarima, na svojoj VII sednici od 15 decembra 1932 godine, proučio je amandman za tačku 2 § 18 zakonskog predloga, koji su podneli Senatu senatori g.g. dr. Momčilo Ivković, dr. Josip Šilović, dr. Marko Kostrenčić i dr. Ante Pavelić, u kojem se traži da se posle reči: „u ustima pacijenata“, izbriše tačka i stavi zapeta i dodadu reči: „koji u roku od šest meseci posle stupanja na snagu ovoga Zakona polože dentistički ispit.“

Odbor je rešio većinom glasova da ostaje pri svojoj redakciji, a da ne primi podneseni amandman.

Sekretar,
Dr. U. Krulj, s. r.

Pretsednik Odbora,
Dr. E. Gavrila, s. r.

Članovi:

Fran Kukuljević-Sakcinski, s. r.
Dr. Džafer Sulejmanović, s. r.
Ivan Hribar, s. r.
Stjepan Janković, s. r.
Dr. Ploj, s. r.
Matija Popović, s. r.

Inače, imao bih ovde još da izložim formalne i stvarne razloge radi kojih Odbor nije mogao prihvati ovaj amandman. Iz formalnih razloga nije mogao prihvati ovaj amandman zato što bi on, kad bi se dodao ovom zakonskom predlogu, izmenio u celosti čitav smisao i čitavu svrhu ove zakonske osnove.

Kao što je već rečeno u ovoj debati pre toga, a kao što sam naglasio, glavna ispravka koja se čini ovim izmenama i dopunama u Zakonu od 1930 godine baš leži u tome što se hoće formalno da izjednače zubi tehničari u Hrvatskoj i Slavoniji sa onima u Sloveniji i Dalmaciji, koji su na osnovu ovoga Zakona od 1930 godine stekli pravo dentističke prakse bez drugih formalnosti i bez ispita. Svrha i suština ove zakonske osnove je da se ovi zubi tehničari u Hrvatskoj i Slavoniji ovim Zakonom izjednače potpuno sa onim u Sloveniji i Dalmaciji. Kad bi se usvojio ovaj amandman, onda bi se čitava zakonska osnova prevrnula i pokvario bi se glavni cilj, glavna tendencija ove zakonske osnove. Zato je Odbor većinom glasova odbacio ovaj amandman.

Potpričednik dr. Fran Novak: Molim vas, pročitajte § 8 do kraja.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita tačku 3 i 4 §-a 8 zakonskog predloga. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Za reč se javio senator g. dr. Momčilo Ivković.

Dr. Momčilo Ivković: Gospodo senatori, ja potpuno razumem gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, razumem sve njegove nevolje i tegobe koje su ga nagnale da nam podnese ovaj zakonski projekt o izmenama i dopunama u Zakonu od 1930 godine o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i za zubotehničare; razumeo sam i ako hoćete i poštujem, poštujem duboko onaj osnovni duh, poštujem onu želju, koju je nesumnjivo imao g. Ministar da izđe iz svih ovih tegoba, ali ne mislim da je našao pravi put da iz tih tegoba izđe. Duboko poštujem osnovnu tendenciju da on kao čovek, koji je u dva svojstva: Ministar narodnog zdravlja, a u isto vreme i Ministar socijalne politike, morao da vodi u ovim teškim i mučnim vremenima obzira o svima socijalnim pojavama, koje se ne samo u našem društvu, nego i u pojedinim slojevima našeg društva događaju i da stvara nivelišanja, kanalisanja, kako hoćete, i da se stara da nađe način da svima slojevima našega društva učini život u ovim teškim vremenima što lakšim, a u prvom redu da obezbedi egzistenciju i pojedincima i njihovim porodicama. Sa te tačke gledišta, gospodo senatori, ja sam u načelu, kao što ste mi vi svi svedoci, glasao za ovaj zakonski predlog; ali, gospodo, prelazeći na pojedine tačke, na pretres u pojedinostima, našao sam, da ima ovde stvari, (upravo za mene lično jedna stvar) za moje poglede, za ono što sam ja kroz ceo svoj dostá dug život imao i kao javni politički radnik, blizu 40 godina, ja ne mogu da otstupim, a to je taj § 18, koji u meni pogleda i vređa sva ona gledišta na društveno uređenje i život i na socijalne odnose u životu, koje sam kroz 40 godina svoga javnog rada ne samo gajio, nego i u svome javnom radu imao.

Ja ne mogu da se izmirim i ne mogu da kažem da je srećno nađena solucija za izlazak iz ove situacije po tom pitanju, ako se jedan deo, jedan sloj ili ako hoće jedan deo toga sloja, hoće da neguje na tuđ račun, na račun drugog sloja. Ovde je reč o jednom principu, principu za koji ja kroz sva ranija zakonodavstva, koja sam znao i pre rata i i posle rata u Narodnom predstavništvu prateći ih, nisam čuo. To je princip klasifikacije, princip selektiranja, odvajanja, ili kako bih ja rekao stavljanja svakoga na svoje mesto. Ja nemam ništa protiv toga da nađemo koju god hoćeće soluciju, koja bi odgovarala osnovnim principima našega javnog i državnog života, da svim zubotehničkim radnicima kao stručnjacima ili kao zanatlijama obezbedimo potpunu egzistenciju života, ali ne mogu da se složim s time, da mi u toj lepoj želji idemo i da rušimo ono što već postoji, da rušimo one principe, koji su osveštani, i ne samo osveštani u zakonu i knjigama, nego i u dušama, i u životu, i u praksi. Taj je princip: svako na svoje mesto. U ovom zakonskom projektu ima u § 18 četiri tačke. Ovde se terminišu, ovde se dele u četiri razna pododela zubi tehničari: jedni koji su došli sa nekim stečenim pravima, sa izvesnim koncesijama. Ja, gospodo, ranije nisam bio načisto s tom sadržinom, sa osnovom te tako zvane koncesije ili toga naređenja, ali kad je došao ovaj zakonski projekt, ja sam se obratio, pošto sam neznam dobro nemacki, g. dr. Krulju na sednici i on mi je preveo tačno naređenje iz 1892 g. Ja sam tada video, da ta koncesija odgovara tačno onome, što je rekao Gospodin Ministar,

na ime, da je ona davala ne prava rada u ustima, nego samo u delokrugu zubne tehnike. Znači u najvećem slučaju, kao što je to objasnio mislim gospodin dr. Krulj ili sam Gospodin Ministar, to je rad u zdravim ustima. Ja sam potpuno lojalan i objektivan u rasudivanju svih i manje važnih, a naročito ovako krupnih pitanja, i hoću da priznam da ima puno gorke istine za nas lekare, koje je pomenuo Gospodin Ministar dr. Hanžek, i da ima mnogo krivice do nas lekara što su zubni tehničari prekoraciли svoj delokrug i svoja prava, data im tom koncesijom ili naređenjem iz godine 1892.

Jer, mnoge kolege su — sa kojih razloga neću u to da se upuštam — dopuštali, posvećivali i uvodili svoje zubne tehničare iz laboratorije u ordinacije i davali im mogućnosti da rade po ustima, — i ja verujem ne samo zdravim, već i bolesnim. To je jedan veliki greh, koji je učinjen od strane tih mojih kolega.

Sad ču, gospodo, preći na onaj osnovni princip, o kome sam htio da govorim i sa kojim hoću da završim.

Gospodo, vi ste čuli — izvestilac je pročitao sve četiri tačke ovoga projekta — kakva je sadržina ovoga paragrafa. Kad smo mi pretresali u Odboru ovu stvar, mi nismo imali ceo Zakon iz 1930 godine, već smo imali samo neke odlomke i neke isečke; mi smo morali da se mučimo sa dva primerka od kojih je jedan bio kod Predsednika Odbora, a drugi kod izvestioca i tako smo mcrali da se dopunjavamo, pa je to išlo vrlo teško. Ali, gospodo, kad sam docnije ušao u celu sadržinu Zakona i osnovu njegovu, koja treba da se menja, ja sam video da je tendencija Zakona sasvim na svome mestu i da je Zakon doista predvideo stvari onako kako one i treba da budu. Doktor celokupne medicine može samo postati specijalista za bolesti usta i zuba, a pored tih specijalista postoje još i zubni tehničari. U Zakonu postoje deset paragrafa, koji govore o glavnoj stvari, a osamnaest drugih paragrafa sadrži prelazna naređenja, koja su, po mome dubokom mišljenju, u mnogome upropastili osnovnu tendenciju samih izmena. Od tih 10 paragrafa — ja ponavljam da nisam imao u rukama Zakon a nemam ga ni sada — u 7 paragrafa se govori o onome šta sve treba doktor celokupne medicine da radi i uradi da bi postao specijalista za bolesti usta i zuba. Zakon traži od jednog specijaliste za bolesti usta i zuba, od danas, dakle u budućnosti: 4 razreda osnovne škole; 8 razreda gimnazije; 6 godina medicine; godinu dana službe u vojski; jednu godinu opštег staža i jednu i po godinu rada na zubnim klinikama, ili zubnim odeljenjima, velikih bolnica — pa da taj kandidat postane specijalista za bolesti usta i zuba. I sad, gospodo, posle svega toga, posle četiri, osam, dvanaest, osamnaest, dvadeset i dvadeset jednu i po godinu škole, staža, ispita i prakse od kandidata za specijaliste za bolesti usta i zuba, traži se još i državni ispit. Međutim, u isti ovaj zakonski projekat uneto je i to, da se od sad dopušta, da ljudi sa 4 razreda osnovne škole — možda će ih biti i sa nekim razredom gimnazije, a neću da propustim da kažem da danas ima i takvih koji su odlični i kojima i mnogi doktori medicine mogu da pozavide na spremi i praksi — i sa 6 godina pomoćničke službe, od kojih su 3 godine u ateljeu zubnih lekara specijalista, bez ispita imaju pravo da rade sve ono, što mogu da rade doktori medicine posle 21 i po godinu škole, rada, učenja i položenog ispita.

Gospodo, to je jedna stvar, sa kojom se ja ne mogu složiti ne samo kao dr. medicine, već ni kao čovek i

političar. Ja branim ovde jedan princip; branim ga kao čovek, koji imam građansko gledište na uredaj državni i na uredaj socijalni u našoj zemlji, onakav kakav je bio do sada, jer neću, gospodo, da rušim i uništavam značaj škole, značaj vaspitanja, značaj nauke. Ja ne mogu da se mirim i da dopustim, da onaj koji proizilazi iz zanata, da može sutra da postane i predstavnik nauke. Jer davanjem titule, ili pri-davanjem reči „dentista“ uz titulu „tehničar“, vi dajete, gospodo, tome kvalifikovanom radniku — svaka čast njegovom poštenom radu — i jednu akademsku titulu, jedan akademski grad; jednu titulu, koja traži školu, i bez škole je dobiti ne može, gospodo!

Vidite iz predloženog § 7, senatskih izmena, šta se sve traži od onih, koji će nositi tu istu titulu dentiste: traži se svršena matura sa položenim doktoratom medicine, ili sa školom u rangu fakulteta, da bi mogli dobiti titulu zubnog lekara i dentiste.

Istina, da je to privremeno. Ali ne zaboravite i to, gospodo, da će ta privremenost trajati od prilike 30 do 40 godina, jer davanjem i primanjem i usvajanjem ove tačke druge, vi dajete ljudima ovim, da ceo vek rade barabar sve one iste poslove, koje će raditi i ljudi sa 21 i po godinu škole, i još sa državnim ispitom za specijalistu za bolesti usta i zuba, i sa ljudima koji će biti zubni lekari i dentisti, a imali su svršenu maturu, imali su te visoke škole u rangu fakulteta.

Metnimo ruku na srce i razmislimo samo, da li je to pravo i pođimo sa te tačke gledišta. Ja neću govoriti o pravdi ovde, nego o principu, da li smo mi pozvani, bilo to Skupština ili Senat, ili mi oba skupa, i da smo sposobni, da mi delimo i dajemo akademске titule i akademска zvanja. Ja mislim, gospodo, da ni smo, kao što nismo nadležni, gospodo, ni to, da ljudi koji nisu kroz svoj rad, kroz svoju naobrazbu imali do sada posla sa naukom, da ih proglašimo za predstavnike nauke.

I u ime toga principa ja ustajem protiv ovog člana 18, i ja ne mogu da se pomirim, i izvinite me, gospodo, ne mogu da glasam u pojedinostima za zakonski projekt, koji će nauku da stavi na isti nivo, na istu visinu sa zanatom, pa bio taj zanat i vrlo visok i vrlo poštovan.

Ja, gospodo, što sam imao, rekoh: i Salvavi animam meam! — A vi: kako hoćete!

Moj amandman je pročitan i ja stojim na tome i želim da tim ljudima bude obezbeđen život, ali tražim da u roku od 6 meseci moraju polagati jedan ispit iz onih osnovnih predmeta, koji će im u mesto škole dati pravo na titulu dentista, da oni mogu predstavljati onaj grad akademski, čiju će titulu nositi. Ovo u toku pre, gospodo, što ja smatram, da naročito oni, o kojima je g. Ministar govorio — ja sam tako razumeo — i za koje se zauzimao, a on se svakako zauzimao za one sposobne, jer mislim da mu nije stalo do onih koji su toliko slabi da to neće postići i zaslužiti, neka oni i na dalje ostanu zubni tehničari, a oni među njima koji imaju dovoljno inteligencije neka polažu ispit i neka im se dadu sva prava. Odbor je vodio i o tome računa da se na te ljudje, izuzetno iz § neznam koga — g. izvestilac će pročitati, da se na njih ne može primeniti odredba koja važi za one zubne tehničare iz tačke četvrte, a naime, da po položenom ispitom banovi odnosno Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja za teritoriju Beograda, Pančeva i Zemuna može njima raspolagati i dati im prakse u onim mestima u kojima on za shodno nađe, nego je njima ostavljeno

pravo stečeno obrtnicom, koja je vezana za lokus — za mesto.

Potpričednik dr. Fran Novak: Rečima g. Ministar fizičkog vaspitanja naroda.

Ministar fizičkog vaspitanja naroda dr. Lavoslav Hanžek: Gospodo senatori, predlog amandmana u pogledu § 18 tačke 2, u ime Kraljevske vlade, izjavljujem da ne mogu primiti.

G. dr. Ivković zastupa tezu: „Svaki na svoje mesto.“ Zakonski predlog zastupa život, koji kaže: Svakome hleba podjednako poštenom radu. (Pljeskanje i uzvici: Tako je!). G. dr. Ivković u živim bojama ocrtao je u jednoj antitezi ove zubne tehničare bez ikakvih kvalifikacija i zubne lekare sa velikom akademskom spremom. Ja, potpuno usvajajući njegovo gledanje na samu stvar, očekivao sam da će njegov zaključak za pomirenje tako velike razlike biti da odrekne pravo svima onima koji nemaju akademske kvalifikacije da se uopšte takvim poslovima bave. Ali, gospodo, kad se i taj princip ne održava, kad se ipak dopušta i po samome g. predлагаču da ti ljudi bez kvalifikacija mogu da obnavljaju zanate i radove koji su vezani uz akademsku kvalifikaciju, onda je ono što g. dr. Ivković traži, naime samo ispit, tako jedan neznatan korektiv, da se time na samoj stvari ništa popraviti nema. Ja sam potpuno uveren da i g. dr. Ivković ne smatra da bi jedan formalni ispit, koji će u 6 meseci ti ljudi položiti, mogao biti naknada za dugotrajni i temeljiti akademski rad jednoga čoveka koji je stekao akademski grad. Ispiti mi svi znamo šta znače. To su formalnosti. Ti ispiti ne mogu da koriguju onu veliku razliku između jednih i drugih. Ali, gospodo, tu korekciju mesto ispita svršiće sam život. Ko je sposoban, taj će se održati, a oni nespособни, oni će propasti pred akademski naobraženim ljudima, zubnim lekarima. Prepuštimo, dakle, životu da on pravi selekciju i pročišćava situaciju, te primimo kako je Odbor predložio. (Pljeskanje).

Potpričednik dr. Fran Novak: Rečima g. izvestilac.

Izvestilac dr. Uroš Krulj: Ja bih samo par reči rekao na govor g. dr. Ivkovića. Ja sam već rekao u početku da bi se čitavom Zakonom i onomu prijašnjemu i ovome sadašnjemu moglo zameriti mnogo sa čisto medicinsko naučnog gledišta. Ali sam rekao dalje, da je ovo jedan zakon nužde, zakon potrebe, i da se mora likvidirati ovo stanje koje smo mi zatekli i mi ga moramo rešiti onako kako stoji to stanje bez velikih teorijskih razlaganja i nazora, koja se unose u ovu stvar.

Drugo, g. dr. Ivković je malo uveličao stvar i izneo neke netačne stvari. Ovim Zakonom se ne daje nikakova akademska spremu zubnim tehničarima, niti se oni uspoređuju sa doktorima medicine. Ovaj Zakon određuje tačno delokrug lekara specijaliste, određuje tačno delokrug dentsta i delokrug zubnih tehničara. Ovaj Zakon hoće baš ono, što želi g. dr. Ivković, t.j. da svakoga postvi na svoje mesto. On određuje tačno da u buduće neće nikо smeti vršiti ovaj posao osim doktora medicine, koji su se za taj posao naročito specijalizovali.

Drugo što se hoće ovim Zakonom, kao što sam rekao, hoće se likvidirati ono stanje koje smo zatekli, i mi to pitanje moramo jedanput regulisati, što i jest glavna tendencija ovoga Zakona, da se jedanput zatvore vrata, da više ne ulaze ovamo nekvalifikovani. Zato molim, da Senat izvoli usvojiti predlog Odbora,

t.j. da ovaj paragraf primi u celosti, kako sam ga izneo i da izvoli odbaciti ovaj amandman.

Potpričednik dr. Fran Novak: Pretres § 8 je završen. Posto predleži amandman, koji nije usvojen, glasaćemo najpre o predlegu odborovom. Ako bude predlog Odbora primljen, onda se time odbacuje amandman g. dr. Ivkovića.

Gospoda koja prihvataju ovaj paragraf prema predlogu Odbora, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Gospoda koja prihvataju amandman g. dr. Ivkovića, neka izvole ustati. (Ustaje devet g.g. senatora). — Ustalo je 9 gospode senatora. Prema tome, objavljujem da je § 8 po predlogu Odbora većinom glasova primljen. Izvolite čitati § 9.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita § 9. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Za reč se nije niko prijavio. Gospoda koja prihvataju § 9, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 9 primljen. Izvolite čuti § 10.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita § 10. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Niko se nije javio za reč. Gospoda koja glasaju za § 10, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto su svi sedeli, to objavljujem da je § 10 primljen.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita § 11. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja su za to da se § 11 primi, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto su svi sedeli, to objavljujem da je § 11 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita § 12. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja su za to da se § 12 primi, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto su svi sedeli, to objavljujem da je § 12 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita § 13. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja su za to da se § 13 primi, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto su svi sedeli, to objavljujem da je § 13 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Uroš Kulj čita § 14. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja su za to da se § 14 primi, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto su svi sedeli, to objavljujem da je § 14 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita § 15. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja su za to da se § 15 primi, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto su svi sedeli, to objavljujem da je § 15 primljen. Izvolite čuti dalje.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita § 16. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja glasaju za § 16, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 16 primljen. Izvolite čuti § 17.

Izvestilac dr. Uroš Krulj čita § 17. (Vidi sast. X).

Potpričednik dr. Fran Novak: Gospoda koja glasaju za § 17, neka izvole sedeti, a koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Objavljujem da je § 17 primljen. Time je zakonski predlog primljen i u pojedinstvima. Prelazimo na konačno poimenično glasanje o ovom zakonskom predlogu u celini. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar dr. Ivan Gmajner proziva g.g. senatore koji su glasali ovako:

Alibegović Asim — za
 Alkalaj d-r Isak — otsutan
 Altiparmaković Jovan — otsutan
 Arnautović Šerif — otsutan
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — za
 Vidaković Antun — otsutan
 Vilović Osman — za
 Vujić Pavle — za
 Vukčević d-r Stanojlo — otsutan
 Gavrila d-r Emilo — otsutan
 Gavrilović d-r Bogdan — za
 Gaj Ljudevit — otsutan
 Glušac d-r Vaso — za
 Gmajner d-r Ivan — za
 Grasl d-r Georg — za
 Gregorin d-r Gustav — za
 Desnica d-r Uroš — otsutan
 Dobrinić Petar — otsutan
 Dragović Milutin — protiv
 Đrljeć Petar — otsutan
 Ivković d-r Momčilo — otsutan
 Iliđanović Dimitrije — otsutan
 Jalžabetić Tomo — za
 Janković Stjepan — otsutan
 Jovanović Ž. Miloje — otsutan
 Karamehmedović d-r Hamdija — otsutan
 Kovačević Tomo — otsutan
 Kostić Petar — otsutan
 Kostrenić d-r Marko — za
 Kotur d-r Đura — za
 Krulj d-r Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić d-r Savo — za
 Mažuranić d-r Želimir — otsutan
 Majstrović d-r Ivan — za
 Marjanović Milan — otsutan
 Mahmutbegović Sefedin — za
 Mićić d-r Mića za
 Mihalđić Stevan — za
 Muftić Salem — otsutan
 Nešković Jovan — otsutan
 Obradović Paja — za
 Pavelić d-r Ante — otsutan
 Ploj d-r Miroslav — otsutan
 Popović Daka — za
 Popović Matija — za
 Popović Milan — za
 Ravnihar d-r Vladimir — za
 Radovanović Krsta — otsutan
 Radulović Marko — otsutan
 Rajar d-r Janko — otsutan
 Rožić d-r Valentin — otsutan
 Samurović Janko — otsutan
 Simonović Milan — otsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković d-r Radenko — otsutan
 Sulejmanović d-r Džafer — za
 Teslić Petar — za
 Timotijević Kosta — otsutan
 Tomašić d-r Ljubomir — za
 Tomić Svetozar — otsutan
 Trinajstić d-r Dinko — za

Ubavić Pavle — otsutan
 Fargeš d-r Oton — otsutan
 Hadži Bošković Trajko — otsutan
 Hadži Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — otsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavrilo — otsutan
 Šverljuga d-r Stanko — otsutan
 Silović d-r Josip — za
 Šola Atanasije — za
 Šuperina d-r Benjamin — otsutan

Pošle glasanja.

Potpredsednik dr. Fran Novak: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 36 senatora, od toga 35 „za“, a jedan „protiv“. Time je ovaj zakonski predlog konačno i u celini primljen, te će se sa njim postupiti u smislu zakonskih propisa.

Dnevni red je iscrpen.

Međutim, čast mi je saopštiti Senatu, da sam primio od Narodne skupštine zakonski predlog o izmenama i dopunama Zakona o pomoći oskudnima u hrani, a takođe i zakonski predlog o produženju Zakona o olakšicama o šumskoj industriji.

Oba ova zakonska predloga, po traženju Kraljevske vlade, pretresana su i rešena u Narodnoj skupštini po hitnom postupku. Kraljevska vlada traži da i Senat postupi u pogledu ta dva zakonska projekta po hitnom postupku. Prema tomu, treba sada da rešimo pi anje hitnosti ovih zakonskih predloga. Ona gospoda senatori koji su za to da se prizna hitnost ovim zakonskim predlozima, neka izvole sedeti, a gospoda koja su protiv toga, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto svi sede, objavljujem da je Senat primio hitnost za ova dva zakonska predloga.

Predlažem da ova ova zakonska predloga, zbog njihovog finansijskog značaja uputimo Finansijskom odboru, da ih prouči i podnese Senatu izveštaje do nedelje ujutra. Prima li Senat ovaj moj predlog? (Prima). Objavljujem da je primljen.

Gospodo senatori, sa vašim pristankom ja ću zaključiti današnju sednicu. Za narednu sednicu, koja bi bila u nedelju, 18 decembra, u 9,30 časova, predlažem ovaj dnevni red:

1) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o izmeni uvodnog Zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama i Zakona o uređenju redovnih sudova;

2) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o sedišima i teritorijalnoj nadležnosti Apelacionih sudova;

3) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o izmeni § 253 Zakona o javnim beležnicima;

4) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o autentičnom tumačenju § 110 Zakona o činovnicima;

5) Pretres izveštaja Odbora o predlogu Zakona o projektu konvencije o naznačivanju težine na velikim koletima koja se prenose ladjom, usvojenom 21 juna 1929 god. na XII sesiji Međunarodne konferencije rada u Ženevi;

6) Pretres izveštaja Finansijskog odbora o predlogu Zakona o izmenama i dopunama Zakona o pomoći oskudnima u hrani;

7) Pretres izveštaja Finansijskog odbora o predlogu Zakona o produženju Zakona o olakšicama u šumskoj industriji.

Prima li Senat predloženi dnevni red? (Prima).
Objavljujem da je primljen.
Današnju sednicu zaključujem, a naredna sednica

je u nedelju, 18 decembra, u 9,30 časova, sa primljenim dnevnim redom.

Sednica je zaključena u 20,20 časova.

PRILOZI:

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije
Br. 12914
16 decembra 1932 god.
u Beogradu.

Gospodine Prelsediči,

Čast mi je izvestiti Vas, da je Narodna skupština na svom XIX redovnom sastanku, održanom 16 decembra 1932 godine u Beogradu, konačno usvojila *Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o pomoći oskudnima u hrani od 3 marta 1928 godine*, podnetoj od strane g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja na osnovi ovlašćenja datog mu Ukazom Nj. V. Kralja od 14 decembra 1932 godine.

Izveštavajući Vas o prednjem, meni je čast, Gospodine Prelsediči, u smislu člana 64 Ustava i § 66 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, dostaviti Vam definitivan tekst ovoga zakonskoga predloga onako, kako ga je Narodna skupština usvojila, kao i original Ukaza o ovlašćenju za podnošenje Narodnom predstavništvu pomenutog zakonskog predloga, — s molbom na Vaš dalji postupak.

Ovaj zakonski predlog pretrašan je u Narodnoj skupštini kao hitan.

Izvolite primiti, Gospodine Prelsediči, i ovom prilikom uverenje o mom odličnom poštovanju.

Dr. K. Kumanudi, s.r.

Gospodinti

Gospodinu Dr. ANTI PAVELIĆU,
Prelsediču Senata

BEOGRAD.

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije

sazvana Ukazom od 19 oktobra 1932 godine u redovan saziv za 20 oktobar 1932 godine na svom XIX redovnom sastanku, održanom 16 decembra 1932 godine u Beogradu, rešila je:

PREDLOG ZAKONA

o izmenama i dopunama Zakona o pomoći oskudnima u hrani od 3 marta 1928,
koji glasi:

§ 1

a) U članu 3 Zakona o pomoći oskudnim u hrani između prvog i drugog stava dodaje se nov stav:

„Ovlašćuje se Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, da može ovaj rok od pet godina produžiti s obzirom na ekonomsko-privredni značaj dužnika. Ovaj rok ne može biti duži od pet godina, računajući od 31 decembra 1932 godine.“

b) Između stava drugog i trećeg istog člana dodaju se tri nova stava:

„Dužnici, koji su primili pomoć u hrani, kao beskamatnu pozajmicu, mogu svoj dug vraćati, u koliko su ostali dužni, u hrani prema broju primljenih kilograma hrane, ili u novcu prema berzanskom kursu na dan vraćanja pozajmice, uzimajući u obzir vrstu, količinu i kakvoću primljene hrane“.

„Primljenu hranu od dužnika nadležne Kr. Banske uprave će prodavati putem javne licitacije, a dobijeni novac od te prodaje slaje Državnoj hipotekarnoj banci (čl. 6). Razlika koja se pojavi usled pada cene hrani između dobijene sume od prodate hrane i sume sa kojom su bili zaduženi takvi dužnici prilikom prijema hrane, ima se otpisati na teret kredita za pomoći oskudnima u hrani, predviđenu po ovome Zakonu.“

„Način vraćanja propisaće Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja.“

§ 2

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše, a obaveznu snagu dobija kad se objavljuje u „Službenim novinama.“

16 decembra 1932 god. (M.P.)
u Beogradu.

Prelsedič Narodne skupštine,

Dr. K. Kumanudi, s. r.

Sekretar,

Drag. Stanojević, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije
Br. 12915
16 decembra 1932 god.
u Beogradu.

Gospodine Prelsediči,

Čast mi je izvestiti Vas, da je Narodna skupština na svom XIX redovnom sastanku, održanom 16 decembra 1932 godine u Beogradu, konačno usvojila *Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o*

davanju olakšica šumskoj industriji radi krize od 23 jula 1931 godine, podnet joj od strane Ministra Šuma i rudnika na osnovi ovlašćenja datog mu Ukazom Nj. V. Kralja od 14 decembra 1932 godine.

Izveštavajući Vas o prednjem, meni je čast, Gospodine Pretsedniče, u smislu člana 64 Ustava i § 66 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, dostaviti Vam definitivan tekst ovoga zakonskog predloga onako, kako ga je Narodna skupština usvojila, kao i original Ukaza o ovlašćenju za podnošenje Narodnom pretstavništvu pomenutog zakonskog predloga, — s molbom na Vaš dalji postupak.

Ovaj zakonski predlog pretresan je u Narodnoj skupštini kao hitan.

Izvolite primiti, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

Dr. K. Kumanudi, s. r.

Gospodinu

Gospodinu Dr. ANTI PAVELIĆU,
Pretsedniku Senata

BEOGRAD.

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije

sazvana Ukazom od 19 oktobra 1932 godine u redovan saziv za 20 oktobar 1932 godine na svom XIX redovnom sastanku, održanom 16 decembra 1932 godine u Beogradu, rešila je:

PREDLOG ZAKONA

izmenama i dopunama Zakona o davanju olakšica šumskoj industriji radi krize od 23 jula 1931 godine,
koji glasi:

§ 1

1) Odredbe Zakona o davanju olakšica šumskoj industriji radi krize od 23 jula 1931 godine u § 1 važe i za preliminar za poslovnu godinu 1932-33 odnosno za godinu 1933.

2) U tačci 2 paragrafa 1 Zakona o davanju olakšica šumskoj industriji radi krize od 23 jula 1931 godine posle reči: „delimično“ dodaju se reči: „do 50%“.

3) U § 5 istoga Zakona dodaje se nov, drugi stav koji glasi:

Ovim Zakonom ne mogu se koristiti preduzeća koja su poslovanja obustavila više od godinu dana i ovlašćuje se Ministar šuma i rudnika da sa te vrste preduzećima raskine dugoročne ugovore“.

§ 2

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše, a obaveznu snagu dobija kad se obnaroduje u „Službenim novinama“.

16 decembra 1932 godine
u Beogradu.

Pretsednik Narodne skupštine,
(M.P.) Dr. K. Kumanudi, s.

Sekretar,
Drag. Stanojević, s. r.

